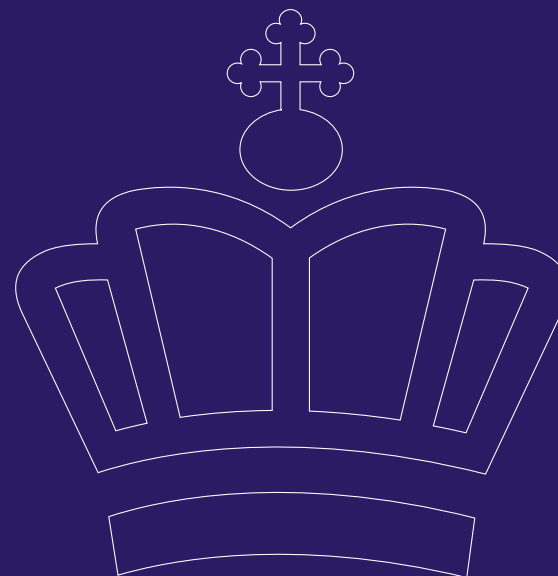

Skole-virksomhedssamspillet har været et særligt indsatsområde i FoU-programmet lige fra starten i 1991. Der er gennemført en lang række FoU-projekter inden for området, og flere af disse er publiceret.

I dette temahæfte opsamler forfatterne erfaringerne fra disse FoU-projekter. Her er en status og et overblik over vigtige erfaringer og resultater. Her er en præsentation af udvalgte projekter og også forfatterens bud på, hvor indsatsen fremover bør ligge.

Det er centralt og vigtigt, at skole-virksomhedssamspillet i vekselluddannelserne fungerer godt - for eleverne, for virksomhederne og skolerne - og for uddannelserne.

Skole-virksomheds- samspillet

som indsatsområde

Erfaringsopsamling, status
og det gode eksempel

Skole-virksomheds- samspillet som indsatsområde

**Erfaringsopsamling, status
og det gode eksempel**

Skole-virksomheds- samspillet som indsatsområde

**Erfaringsopsamling, status
og det gode eksempel**

**Charlotte Bjerre
Susanne Gottlieb
Morten Piil Hansen
Danmarks Erhvervspædagogiske
Læreruddannelse**

Skole-virksomhedssamspillet som indsatsområde Erfaringsopsamling, status og det gode eksempel

Publikationen indgår i Uddannelsesstyrelsens temahæfteserie som nr. 21 - 2002
og under temaet *brugerne og interessenter og samarbejde med disse*

Publikationen er et resultat af FoU-projekt nr. 2000-2534-0118

Forfattere: Charlotte Bjerre, Susanne Gottlieb og Morten Piil Hansen,
Danmarks Erhvervspædagogiske Læreruddannelse

Redaktion og produktion: Werner Hedegaard, DEL

Tegninger: Mårdøn Smet

Omslag: KPTO A/S

1. udgave, 1. oplag, december 2002: 2300 stk.

ISBN 87-603-2263-2

ISBN (WWW) 87-603-2265-9

ISSN 1399-2279

Uddannelsesstyrelsens temahæfteserie (Online) ISSN 1399-7386

Udgivet af Undervisningsministeriet, Uddannelsesstyrelsen,
Område for de erhvervsfaglige uddannelser

Bestilles (UVM 7-357) hos:

Undervisningsministeriets forlag

Strandgade 100 D

1401 København K

Tlf. nr. 3392 5220

Fax nr. 3392 5219

E-mail: forlag@uvm.dk

eller hos boghandlere

Grafisk tilrettelæggelse og repro: Malchow A/S, Ringsted

Trykt på Svanemærket papir med vegetabiliske farver.

Trykt af Malchow A/S, Ringsted, som har licens til brug af Svanemærket

Printed in Denmark 2002

Forord

Erhvervsuddannelserne, de grundlæggende social- og sundhedsuddannelser og pædagogisk grunduddannelse er såkaldte vekseluddannelser. Det vil sige, at eleverne gennem deres uddannelse veksler mellem skoleophold og praktikophold. En vigtig “grundpille” i et vekseluddannelsessystem er selvfølgelig, at skoledelen og praktikdelen af en uddannelse “spiller godt sammen”, hvilket i praksis ofte ikke er så nemt, som det lyder.

Gennem mange år har der derfor været fokus på initiativer og tiltag, som kan fremme dette samspil. Det er blandt andet sket via en lang række forsøgs- og udviklingsprojekter, hvor Undervisningsministeriet gennem en årrække har haft skole-virksomhedssamspillet som et særligt indsatsområde i FoU-programmet. Tiden er nu kommet til at gøre status over dette arbejde:

Har det nyttet at investere penge, tid og kræfter? Hvilke vigtige erfaringer har skolerne og andre involverede parter gjort sig? Hvilke væsentlige resultater foreligger? Hvilke gode råd og ideer til konkret arbejde kan man hente fra det foreliggende arbejde? Hvilke “pejlemærker” udkrystalliserer sig med henblik på arbejdet fremover?

Det fremgår af dette temahæfte, at arbejdet mange steder har haft stor effekt, og at samspillet mellem de deltagende skoler og virksomheder er blevet betydelig bedre. Omvendt fremgår det også, at samspillet halter eller helt er fraværende i andre tilfælde. Så der er altså stadig et stort behov for fokus og indsats på området.

Det er vores håb, at specielt skolerne, men også praktikvirksomheder, faglige udvalg, lokale uddannelsesudvalg og andre, der er involveret i erhvervsuddannelsesområdet, vil kunne hente inspiration fra denne “statusrapport” til det kommende (sam)arbejde.

Undervisningsministeriet har finansieret det bagvedliggende analyse- og prognosearbejde, udarbejdelsen og udgivelsen af publikationen.

Afslutningsvis skal bemærkes, at meninger og synspunkter i publikationen står for forfatterens egen regning.

Sandra Hansen Ladegaard
Undervisningsministeriet
Uddannelsesstyrelsen
Område for de erhvervsfaglige uddannelser
November 2002

Indhold

5	Forord
8	Sammendrag
11	1. Indledning
13	2. Kort om arbejdet
15	3. Miniportrætter
17	A. Ideer/værktøjer/praktiske råd og vink
25	B. Forudsætninger/forventninger hos elever, lærere og mestre
40	C. Konkret samspil mellem skole og virksomhed
49	D. Bedre praktikoplæring
56	E. Bedre skoleundervisning
64	4. Interviewundersøgelse
64	Skolernes didaktiske overvejelser
66	Organisation af samarbejde og kommunikation mellem skole og virksomhed
68	Personlige faktorer
71	5. Konklusion
71	Rapporterne/miniportrætterne
78	Interviewundersøgelsen
80	6. Perspektivering
85	7. Bilag
86	Bilag 1: Oversigt over behandlede FoU-rapporter inden for indsatsområdet: Skole-virksomhedssamspillet
90	Bilag 2: Oversigt med resultater fra interviewundersøgelsen

Sammendrag

Denne publikation er resultatet af en undersøgelse, der har haft til formål at gøre status for indsatsområdet “Skole-virksomhedssamspillet” og skabe overblik over vigtige erfaringer og resultater, samt bidrage til klarhed over, hvor indsatsen bør lægges fremover.

Arbejdet har taget afsæt i de rapporter, der er udarbejdet i forbindelse med gennemførte FoU-projekter inden for indsatsområdet gennem de seneste ti år. Desuden er der foretaget interview med en række skoler, der har deltaget i arbejdet med at skabe et bedre skole-virksomhedssamspil.

Undersøgelsen viser, at de skoler, der har været *aktive* i forhold til at fremme samspillet i praksis, i høj grad er lykkedes med det: Samspillet *er* blevet bedre! Skolerne er meget bevidste om, at de skal være *udfarende* over for virksomhederne. Virksomhederne forholder sig nemlig afventende.

Skolernes erfaringer viser, at *personlige kontakter* til virksomhederne er afgørende for, om samarbejde etableres. Tilstedeværelse af *“ildsjæle”* på skolerne vurderes som meget vigtigt for et projekts gennemførelse og succes.

En interessant sidegevinst er, at skolernes deltagelse i FoU-arbejde ofte sætter skub i udviklingen generelt, og at deltagelse i FoU-arbejde således kan skabe *“positive spiraler”* i helt andre sammenhænge.

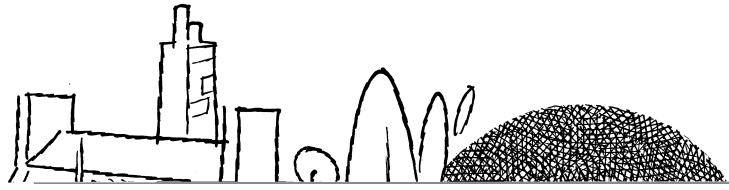
Omvendt viser undersøgelsen også, at skole-virksomhedssamspillet generelt opleves som mangelfuldt. Især virksomhederne og eleverne giver udtryk for, at samspillet ikke fungerer. Meget tyder på, at *medmindre* man på skolen konkret har arbejdet med at fremme samspillet (fx i forbindelse med et FoU-projekt), så får det ofte *ikke* den fornødne opmærksomhed.

På baggrund af den viden og de erfaringer, der indtil nu foreligger, så tegner der sig følgende *problemstillinger*, som *indsatsen* fremover bør koncentrerer om:

1. Der eksisterer en række *fjendebilleder* skolerne og virksomhederne imellem. Disse fjendebilleder bør vendes til vennebilleder, så man i stedet kan tage afsæt i gensidig anerkendelse fremfor i kritik.
2. Skole- og praktikdel repræsenterer to meget *forskellige læringsrum* med hver deres styrker og svagheder. Fremfor at opfatte forskellighederne som et problem, så bør man se de to læringsrum som to dele, der supplerer hinanden netop i kraft af deres forskellighed.
3. Skole- og virksomhedskultur skal blive *bedre til at matche ungdomskulturen*, hvilket blandt andet indebærer behov for fokus på optimering og synliggørelse af læring.
4. Eleven har behov for *støtte i sin "pendlen"* mellem de to meget forskellige kulturer, nemlig skole- og virksomhedskultur, med henblik på større udbytte begge steder.

Alt i alt viser undersøgelsen, at arbejdet med indsatsområdet har båret frugt:

De projekter, der har haft til formål at arbejde konkret med fremme af samspillet, har ført til forbedret samspil. Samtidig fremgår det også tydeligt af andre projekter, der har haft dokumentation i fokus, at skole-virksomhedssamspillet halter mange steder. Derfor er der *stadig behov for en indsats* på området, og denne indsats kan med fordel rettes imod de ovennævnte områder.

- tjendeblieder ...

Indledning

Det danske erhvervsuddannelsessystem nyder stor opmærksomhed og interesse uden for landets grænser. Andre lande henter inspiration fra vores system, og vi er blevet rost for at have et system, der er dynamisk og i tæt samspil med arbejdsmarkedets parter (jf. Carl Bertelsman Prisen som vi modtog i 1999). Kort sagt har vi et system, der på mange måder regnes for “verdens bedste” inden for sit felt.

Vi har da også flere hundrede års erfaring med mesterlære, som er forløberen for de erhvervsuddannelser, vi kender i dag. Mesterlæren eksisterer i dag ikke i den oprindelige “rene” form. Derimod har vi et vekseluddannelsessystem, hvor ca. en 1/4 af uddannelsestiden foregår på skole, mens de resterende 3/4 foregår som praktikuddannelse i en virksomhed. Systemet repræsenterer i manges øjne noget nær det ideelle, set fra både en faglig og en pædagogisk vinkel.

Alle, der arbejder med området, ved, at det er præget af stadig forandring. Der vedtages med få års mellemrum reformer, der skal sikre, at uddannelserne matcher samfundsudviklingen bedst muligt. Der sker løbende justeringer/ændringer af uddannelserne med henblik på at ruste de unge bedst muligt til dagens samfund, dels i forhold til de kvalifikationer der efterspørges på arbejdsmarkedet, dels i forhold til at de unge skal kunne indgå som medspillere i et demokratisk samfund.

Trods dette står vores erhvervsuddannelser i dag over for en række problemer: Det er svært at tiltrække unge til området, og der er samtidig mangel på praktikpladser inden for visse brancher. Endelig falder mange af de unge fra i løbet af deres uddannelse, og dette frafald sker især i forbindelse med praktikopholdet.

Mange undersøgelser peger videre på, at samspillet mellem de

to uddannelsesdele - skole- og praktikdel - desværre ikke fungerer optimalt. Det nævnes blandt andet i et temahæfte udgivet af Undervisningsministeriet: “...at man til trods for en 200-årig historie for vekseluddannelsesformen endnu ikke har fået løst problemerne i forbindelse med samspillet mellem virksomhedsdele og skoledelene af uddannelsen...”¹

Ovenstående skal ses i lyset af, at Undervisningsministeriet gennem en årrække har finansieret en række forsøgs- og udviklingsprojekter (forkortes fremover: FoU-projekter), der netop har haft til formål at skabe bedre samspil mellem de to uddannelsesdele. Har det overhovedet nyttet, kan man så fristes til at spørge?

Tiden er derfor kommet til at gøre status for området og skabe overblik over vigtige erfaringer og resultater, og - ikke mindst - at få klarhed over, hvor indsatsen skal lægges fremover. Det er, hvad denne opsamling skal bidrage med. Den skal i forlængelse heraf også forsøge at give svar på følgende spørgsmål:

- Er der kommet mere og bedre samspil mellem skoler og virksomheder, som har været involveret i arbejdet?
- Hvad skal der til, for at et projekt fører til forandring og til bedre samspil mellem skole og virksomhed og ikke blot ender med tomme hensigtserklæringer, som ikke følges op?
- Hvilke vigtige erfaringer har de deltagende skoler og virksomheder gjort sig?
- Hvilke gode råd og ideer kan andre hente fra arbejdet?
- Hvordan skal arbejdet forme sig fremover?

1) Finn Christensen, Hanne Shapiro og Folmer Kjær: “Pædagogiske og didaktiske overvejelser bag erhvervsuddannelsesreform 2000”, Uddannelsesstyrelsens temahæfteserie nr. 34-2000, Undervisningsministeriet 2000.

Kort om arbejdet

Herværende arbejde har taget udgangspunkt i knap et halvt hundrede FoU-rapporter, som stammer fra FoU-projekter, der er blevet gennemført de seneste ti år inden for indsatsområdet “Skole-virksomhedssamspillet”. Af disse blev 32 FoU-rapporter udvalgt til videre bearbejdning (se bilag 1). Projekterne er gennemført inden for både det tekniske og det merkantile område.

Derudover har vi medtaget enkelte FoU-projekter fra de grundlæggende social- og sundhedsuddannelser, som også er vekseluddannelser.

Formålet har været *at gøre status* for indsatsområdet. Endvidere har arbejdet haft til formål at pege på eksempler, der kan tjene til *inspiration* for skolerne og virksomhederne i deres samarbejde om uddannelserne. Fokus har derfor været rettet imod, hvilke tiltag der i særlig grad er lykkedes, og som andre kan hente inspiration eller ideer fra.

Udgangspunktet for arbejdet har primært været FoU-rapporterne, der efter en første gennemlæsning er blevet underkastet bearbejdning og analyse med henblik på at skabe overblik (se kapitel 3 med miniportrætter) og gøre status over indsatsområdet (se kapitel 5 med konklusion).

Herudover er der foretaget en række interview med udvalgte skoler (seks i alt). Kriteriet for udvælgelse var, at det skulle være skoler, som havde deltaget i FoU-projekter, der i særlig grad var lykkedes, og som indeholdt erfaringer eller værktøjer/ideer, der egnede sig til generalisering og spredning. Interviewundersøgelsen (se kapitel 4) har skullet bidrage med viden om *effekten* af arbejdet, hvilke *muligheder og barrierer* skolerne har oplevet, og viden om, hvad skolerne anser for vigtigt med hensyn til *det fremtidige samarbejde* mellem skoler og virksomheder. På denne baggrund blev følgende udvalgt og interviewet:

Palle Gråe Nielsen, Dalum Tekniske Skole, projektnr. 70532: "Kvalitetsudvikling af skole-virksomhedssamspillet inden for bageruddannelsen" fra 1999.

Preben Haagen, Kolding Købmandsskole, projektnr. 60646: "Samarbejde mellem elev, virksomhed og skole" fra 1999.

Pia Isert, Lyngby Uddannelsescenter, projektnr. 4129, 4532 og 4533: "Praksisorienteret undervisning og indlæring i de merkantile erhvervsuddannelser" fra 1996.

Hans Jørgen Kirk, TietgenSkolen, Odense, projektnr. 1998-2534-113: "Koordinering mellem skole og praktik" fra 2000.

Kurt Aip, Aarhus tekniske Skole, projektnr. 2009: "Det lokale uddannelsesudvalg og den gode elev - en metode til afdækning af elevkvalifikationer" fra 1996.

Ellen Kirk Øgendahl, Haderslev Handelsskole, projektnr. 70416: "Virksomhedsnær undervisning" fra 1998.

Dette kapitel omfatter miniportrætter af de 32 FoU-rapporter om skole-virksomhedssamspillet, som blev vurderet til at have størst almen interesse. Rapporterne var meget forskellige med hensyn til fokus og bearbejdningsgrad, hvilket også fremgår af miniportrætterne. Tilsammen afspejler de imidlertid de seneste ti års arbejde med skole-virksomhedssamspillet.

Rapporterne fordeler sig ligeligt mellem det merkantile og det tekniske uddannelsesområde (24 i alt), fem henvender sig mere bredt til begge områder, mens tre omhandler andre områder (social- og sundhedsuddannelserne mv.).

På trods af rapporternes forskellighed tegnede der sig nogle mønstre for, hvordan materialet kunne kategoriseres. I det følgende bliver projekterne derfor præsenteret under følgende hovedtyper:

A: Ideer/værktøjer/praktiske råd og vink

Her kan man finde ideer, værktøjer og gode råd til, hvordan man i praksis kan arbejde med at øge samspillet mellem skole og virksomhed. Et par af projekterne er mundet ud i idékataloger, som henvender sig bredt til skoler, virksomheder, lokale uddannelsesudvalg med flere (side 17-24).

B: Forudsætninger/forventninger hos elever, lærere og mestre

Her kan man få indblik i skole-, virksomheds- og ungdomskultur og få indsigt i de tre parter syn på muligheder og barrierer i forbindelse med skole-virksomhedssamspillet. Mange af projekterne rummer tankevækkende udsagn fra elever, lærere og oplæringsansvarlige. Flere projekter rummer desuden konkrete forslag til forbedring af samspillet (side 25-39).

C: Konkret samspil mellem skole og virksomhed

Projekterne omfatter beskrivelser af konkret arbejde med at

udvikle samspillet mellem skole og virksomhed. Man kan ofte følge processen fra start til slut, og mange af projekterne indeholder væsentlige erfaringer/gode råd, som andre kan have glæde af (side 40-48).

D: Bedre praktikoplæring

Projekterne indeholder betragtninger over, hvad praksislæring består i, og hvordan læring i praktikken kan synliggøres og optimeres (side 49-55).

E: Bedre skoleundervisning

Denne type projekter har fokus på, hvordan man på skoledelen kan fremme elevernes evne til at koble erfaringer fra praktikken med det, der sker i undervisningen, for derved at fremme sammenhæng mellem teori og praksis i uddannelserne (side 54-63).

A. Ideer/værktøjer/praktiske råd og vink

Titel: Kvalitetsudvikling af skole-virksomhedsspillet - Idékatalog

Forfattere: Andersen, Klaus Bach; Jens Andersson og Morten Piil Hansen

Projektnr.: 60376

Publicering: Undervisningsministeriet, 1997.

På seminarer med udvalgte skole- og virksomhedsfolk blev en række ideer til forbedring af skole-virksomhedsspillet præsenteret og videreudviklet. Ideerne er samlet i et katalog, hvor de er organiseret i forhold til aktørvinklen (elev/skole/virksomhed m.fl.) og kan bruges som inspiration til udviklingsarbejde. Kataloget rummer desuden en række overvejelser vedrørende vekseluddannelsesprincippet generelt.

Vurdering:

Idékataloget har medvirket til inspiration i forbindelse med en række senere projekter (fx projektnr. 70532), og det har sin styrkeside i at være handlingsanvisende og meget konkret. Endvidere er der argumenteret for, hvordan de enkelte ideer i praksis kan styrke skole-virksomhedsspillet. Savner man inspiration til arbejdet med at gøre skole-virksomhedsspillet bedre, er her hjælp at hente.

Titel: Rapport om Samarbejde mellem elev, virksomhed og skole inden for de nye specialeuddannelser

Forfatter: Haagen, Preben

Projektnr.: 60646

Publicering: Kolding Købmandsskole, 1999.

FoU-projektet beskriver en handelsskoles arbejde med at fortolke nye lovgivningsmæssige rammer og udvikle en model for samarbejde med praktikvirksomheden. Projektet omfatter et helt uddannelsesforløb fra praktikpladsgodkendelsen til den afsluttende fagprøve.

Der introduceres forskellige værktøjer/ideer til sammenbinding af skole- og praktikdel: Logbog samt en opgave, der skal løses i praktik og returneres til skolen før næste skoleophold. Opgaven skal senere danne grundlag for en personlig samtale. En anden idé er en caseopgave, der sendes ud til eleven i praktik. Eleven skal arbejde med caseopgaven i praktik og diskutere den med sin oplæringsansvarlige. Desuden har man arbejdet med at ændre den pædagogiske praksis, sådan at eleverne inddrages i planlægningen af undervisningen og i bedømmelsesgrundlaget. Ifølge forfatteren har man opnået:

- En demokratisering af elevuddannelsen.
- En helhedsopfattelse af uddannelsen for alle deltagende parter.
- En overordnet refleksiv kultur mellem de deltagende parter.

Vurdering:

Projektets styrkeside er værktøjsudviklingen og det praksisnære perspektiv: Logbog, opgaver og samtalestruktur. Aktørerne er primært lærerne på skolen, og perspektivet er at udvikle en helhedsforståelse af uddannelsens enkelte dele i samspil.

Med henblik på at undersøge, om man efter projektets afslutning havde høstet erfaringer med anvendelse af de udviklede værktøjer, blev projektlederen kontaktet og interviewet (se kapitel 4).

Titel: Afsøgning af muligheder for at gennemføre forsøg med ændring og udvidede samarbejdsmonstre mellem skoler og virksomheder inden for værktøjsmageruddannelsen

Forfattere: Koch, Hans Henrik og Søren Lundsgaard

Projektnr.: 1999-2534-145

Publicering: Upubliceret. Københavns tekniske Skole, 2000.

FoU-projektets formål er at udvikle et alternativt læringsrum, et såkaldt Praktikum, mellem skole- og praktikdel inden for værktøjsmageruddannelsen.

Ændrede kvalifikationskrav på arbejdsmarkedet og en erkendelse, af at skole-virksomhedssamspillet sjældent fungerer optimalt, medfører ifølge forfatterne, at der skal tænkes i nye baner. Arbejdet omfatter en beskrivelse af, hvordan man i praksis kan etablere et nyt bindeled mellem skole- og virksomhedsdel:

Praktikum udmøntes ved, at praktikstedet stiller eleven en udviklingsopgave, hvorefter eleven (med vejledning fra lærerne) går i gang med at løse den under skoleopholdet. Det er meningen, at eleven via elektronisk netværk er koblet til virksomheden, som løbende inddrages i processen. Både skole og virksomhed medvirker ved evalueringen. Det er vigtigt at bemærke, at evalueringen har fokus på proces fremfor på produkt. Dette er ifølge forfatterne en væsentlig forskel fra den gængse evaluering, hvor fokus oftest er på produktet.

Vurdering:

Projektet er det mest vidtgående, fordi forfatterne gør op med tanken om at forsøge at øge samspillet mellem skole- og praktikdel i vekseluddannelserne. Forfatterne mener, at denne tanke har spillet fallit, og at man derfor må tænke i nye baner ved at indføre en helt ny dimension, nemlig et læringsrum der er placeret *mellem* skolen og virksomheden.

Dette gør projektet interessant, men omvendt har det også nogle præmisser, som succesen står og falder med: Har lærerne de forudsætninger, der skal til for at løfte den vejlednings- og sparringspartnerfunktion, som er en vigtig forudsætning for gennemførelsen af Praktikum? Er eleverne tilstrækkeligt modne til at løfte opgaven? Og er virksomhederne villige til at bruge den tid og de ressourcer, som forudsættes?

Praktikumtanken er endnu ikke afprøvet og evalueret, så det er vanskeligt at sige noget om muligheder/barrierer på nuværende tidspunkt. Imidlertid mener vi, at mange skoler vil kunne hente inspiration fra projektet, og at man formodentlig vil kunne gennemføre det i mindre målestok, end forfatterne har lagt op

- et læringsrum mellem skolen og virksomheden

til. Projektet er meget aktuelt, idet Praktikum åbner op for individualisering og stor medbestemmelse/ansvarlighed for elevernes vedkommende.

Titel: Merkantile fagprøver

Forfatter: Matzon, Ea Stevns

Projektnr.: 70576

Publicering: Undervisningsministeriet, 1998.

Publikationen er et idékatalog, der skal inspirere handelsskoler og lokale uddannelsesudvalg i arbejdet med at tilrettelægge den obligatoriske fagprøve i kontoruddannelsen, detail- og engros-handelsuddannelsen. Ud over konkret information om de lovgivningsmæssige rammer for fagprøven, indeholder idékataloget flere modeller for tilrettelæggelse af fagprøven, ideer til fagprøveemner og projektopgaver samt forslag til samspil med virksomhederne.

Vurdering:

Den måde, der evalueres på, får betydning for undervisningens gennemførelse: Fagprøven kan komme til at styrke sammenhængen mellem skole- og praktikdel, hvis undervisningen tilrettelægges, så eleverne får mulighed for at "øve sig" på de samlede kompetencer, de skal besidde ved den afsluttende fagprøve. Derfor er ideerne til den afsluttende fagprøve vigtige for planlægningen af hele uddannelsesforløbet.

Titel: Teori og praksis i den pædagogiske grunduddannelse - samarbejde mellem skole og praktiksteder

Forfattere: Mikkelsen, Jette og Lars Andersen

Projektnr.: 70084

Publicering: Undervisningsministeriet, 1999.

Formålet med FoU-projektet har været at udvikle og afprøve redskaber, der kan fungere som hjælpemidler i samspillet mellem skole- og praktikuddannelse inden for pgu-området

(pædagogisk grunduddannelse). Forfatterne har interviewet praktiksteder og elever for at få kendskab til problemfelter i samspillet mellem skole og praktik. Projektet er mundet ud i en praktikhåndbog (Uddannelsesstyrelsens temahæfteserie nr. 29 - 1999) og et hæfte med konkrete ideer til øget samspil (temahæfteserie nr. 28 - 1999). Ideerne er forinden blevet afprøvet og evalueret af aktørerne.

Temahæfterne indeholder blandt andet forslag om, at skolen udarbejder studieopgaver, som eleven skal løse i praktikperioden, og forslag om indførelse af studiedage i praktikperioderne (eleverne samles på skolen) med henblik på at understøtte samspillet mellem de to uddannelsesdele.

Vurdering:

Temahæfterne indeholder mange gode ideer og relevante pædagogiske overvejelser, der vil kunne fungere som inspirationskilde for andre. Arbejdet er rettet specifikt imod pgu-området, som tilsyneladende har en mere systematiseret/udviklet praktikoplæring end eud-området. Dette kan medføre, at enkelte ideer er mindre relevante for erhvervsuddannelsesområdet, mens andre direkte kan overføres uden problemer.

Det pædagogiske fokus er blandt andet "eleven i centrum" og "elevansvar", og dermed er projektet absolut relevant for andre uddannelsesområder end det involverede.

Titel: Koordinering mellem skole og praktik - en kortlægning indenfor de offentlige kontoruddannelser

Forfatter: Bäck, Karin

Projektnr.: 1998-2534-77

Publicering: DEL, 2000.

Formålet med FoU-projektet har været at sætte fokus på koordineringsaktiviteter mellem skole og virksomhed for at bidrage til, at de to uddannelsesdele understøtter hinanden bedre. Videre er formålet at skabe rammer omkring eleverne, som

kan medvirke til at sikre uddannelsernes kvalitet. Rapporten indledes med en oversigt over, hvad der er sat i værk for at skabe denne sammenhæng på handelsskolerne. I overskrifter kan det sammenfattes således:

- Informations- og orienteringsmøder.
- Besøg på praktikstederne (udover LOP-konsulenten).
- Lærerpraktik (arrangeret af enkelte skoler).
- Undervisningsaktiviteter (eleverne præsenterer deres arbejdsplads for de andre i klassen/hjemmeopgave, der skal løses i praktiktiden/konference arrangeret af eleverne for personalechefer og uddannelsesansvarlige/logbog).
- Andre initiativer (erhvervsdage på hg, hvor virksomhederne kommer ind på skolen/coach-kurser eller seminarer for uddannelsesansvarlige).

Disse initiativer har resulteret i tilfredshed fra arbejdsgivernes side og engagement hos lærere og elever.

Med hensyn til de personlige uddannelsesplaner, så er de ikke slået igennem som et redskab til at skabe sammenhæng. De fleste skoler modtager kun ganske få uddannelsesplaner. Interviewundersøgelser viser, at praktikstederne laver arbejdsplaner som tjekliste for, at eleven kommer igennem et aftalt uddannelsesforløb. Men det er åbenbart ikke blevet tydeliggjort, at disse planer skal sendes til skolerne. På skolerne er der heller ikke blevet udviklet en procedure for, hvad man skal bruge uddannelsesplanerne til. De bliver oftest modtaget på skolerne LOP-kontor og sendes i mange tilfælde ikke videre til lærerne. Derved tjener de ikke som lærernes/lærerteamets arbejdsredskab med hensyn til at tilrettelægge en sammenhængsskabende undervisning.

Vurdering:

Der gives eksempler på konkrete initiativer på navngivne skoler. Disse initiativer er omhyggeligt planlagt, afprøvet og evalueret, så de erfaringer, der er høstet, kan virke som inspiration for andre. Undersøgelsen har omfattet elevernes personlige uddannelsesplaner. Det fremgår, at brugen af disse ikke er optimal, og der forestår derfor stadig meget arbejde med at udfolde dette aspekt.

B. Forudsætninger/forventninger hos elever, lærere og mestre

Titel: Sammenhængen mellem skole og praktik i detailhandelsuddannelsen - en kortlægning

Forfatter: Aarkrog, Vibe

Projektnr.: 70390

Publicering: Undervisningsministeriet, 1998.

FoU-projektets formål er at dokumentere, hvordan der skabes sammenhæng mellem skole og praktik i salgsassistentuddannelsen. I rapporten undersøges det ved hjælp af en spørgeskemaundersøgelse, hvordan elever inden for detailhandelsuddannelsen opfatter henholdsvis skole- og virksomhedsdel og sammenhængen mellem disse. Undersøgelsen viser, at kun ca. en fjerdedel synes, der er høj grad af sammenhæng, mens en tredjedel synes, der direkte er ringe sammenhæng. Det viser sig også i undersøgelsen, at eleverne i højere grad er tilfredse med praktikoplæringen end med skoleundervisningen.

Derefter er det undersøgt, hvilke aktiviteter i undervisningen og oplæringen, der bidrager til at skabe sammenhæng. Det viser sig, at det i højere grad er aktiviteter i undervisningen, der har betydning for oplevelsen af sammenhæng end aktiviteter i oplæringen. Eksempler på elevers oplevelse af sammenhæng er, hvis læreren tilrettelægger undervisningen efter, hvad eleverne arbejder med i praktikken; eller hvis eleverne får en opgave med ud i praktikken, som de skal arbejde med der.

Alt i alt viser undersøgelsen, at den specifikke, konkrete og tætte kobling mellem skole og praktik virker positivt på elevernes opfattelse af sammenhæng. Det, eleverne lærer i skolen, skal kunne bruges direkte i praktikken, hvis eleverne skal opfatte sammenhæng.

Med hensyn til elevernes forudsætninger spiller hverken køn, alder, eller hvor langt de er i uddannelsesforløbet, ind. Derimod er det af betydning, hvilken uddannelsesbaggrund de har,

når de begynder detailhandelsuddannelsen. Det er groft sagt lettere at se sammenhæng for den elev, der i forvejen har en gymnasial uddannelse end for en elev, der udelukkende har gennemført 9. eller 10. klasse.

Vurdering:

Projektet bygger på et omfattende empirisk materiale. Det bidrager til at give generel klarhed over, hvordan man som lærer kan tilrettelægge undervisning med henblik på at skabe sammenhæng mellem teori og praktik til glæde for eleverne.

Titel: Den gode praktikvirksomhed, den gode skole og den gode elev indenfor bagerområdet

Forfattere: Bjerre, Charlotte og Kjeld Secher

Projektnr.: 80081

Publicering: Upubliceret. DEL, 1999.

FoU-projektets formål er via en interviewundersøgelse (20 personer i alt) at afdække aktørernes forventninger til hinanden for herved at indkredse "den gode praktikvirksomhed/skole/elev" inden for bagerområdet. Desuden skal projektet afdække eventuelle uoverensstemmelser i forventningerne. Parterne blev efterfølgende konfronteret med disse uoverensstemmelser med henblik på en diskussion af, hvad man i praksis kunne gøre for bedre at indfri dem. Denne diskussion foregik ved to seminarer for indbudte elever, lærere, mestre, repræsentanter fra lokale uddannelsesudvalg, fagligt udvalg med flere. anbefalinger fra de afholdte seminarer indgår som en del af projektrapporten.

Interviewundersøgelsen viser, at det er vigtigt, at praktikvirksomhederne forstår at tolke den nuværende ungdomskultur, og at mange problemer i praktikken hænger sammen med, at de unge ikke føler, at de bliver respekteret af virksomheden. De unge vil gerne have udfordringer, men nogle gange står de dog alene med for stort ansvar i forbindelse med praktikken. Til gengæld synes de, at skolen stiller for få krav til dem.

Det fremgår tydeligt, at virksomhedernes fokus er produktion (mængde, tempo), mens skolernes er læring. Skolerne kan med fordel arbejde mere med synliggørelse af læring over for eleverne, idet eleverne ofte ikke er bevidste om, at de faktisk lærer noget i forbindelse med skoleundervisningen.

Både mestre og lærere vægter i øvrigt de "bløde" kvalifikationer højt, når de skal give et bud på "den gode elev".

En målrettet dialog mellem skole og virksomhed (bl.a. understøttet af lærerbesøg i praktikperioden, hospitanttjeneste o.lign.) anbefales med henblik på at gøre både skole- og praktikundervisning mere motiverende for de unge.

Vurdering:

Interviewudsagnene er interessante, fordi modsætningerne mellem virksomheds-, skole- og ungdomskultur fremstår så tydeligt. Videre kan man ane nogle "fjendebilleder" og interessemodsatninger skolerne og virksomhederne imellem, som får negativ indflydelse på elevernes motivation, især i forhold til skoledelen.

Ønsker man som skole eller virksomhed at få indsigt i, hvad eleverne oplever som "den gode skole/praktikvirksomhed", rummer rapporten mange tankevækkende udsagn.

Titel: Elever i erhvervsuddannelse - mellem skole og virksomhed

Forfattere: Gottlieb, Susanne og Hanne Götzsche

Projektnr.: 80117

Publicering: Undervisningsministeriet, 2001.

Hovedfokus i FoU-projektet er at synliggøre de muligheder, der ligger i samspillet mellem elev, skole og virksomhed. Forfatterens udgangspunkt er, at vekselluddannelsessystemet rummer mange potentialer, når det gælder at tiltrække elever med vidt forskellige forudsætninger. De to uddannelsesmiljøer,

skolen og virksomheden, har hver deres force, når det gælder elevens læring. Det gælder dog om at tage udgangspunkt i det, eleverne opfatter som omdrejningspunktet, nemlig det erhverv de er i gang med at blive en del af.

Forfatterne søger at besvare følgende spørgsmål:

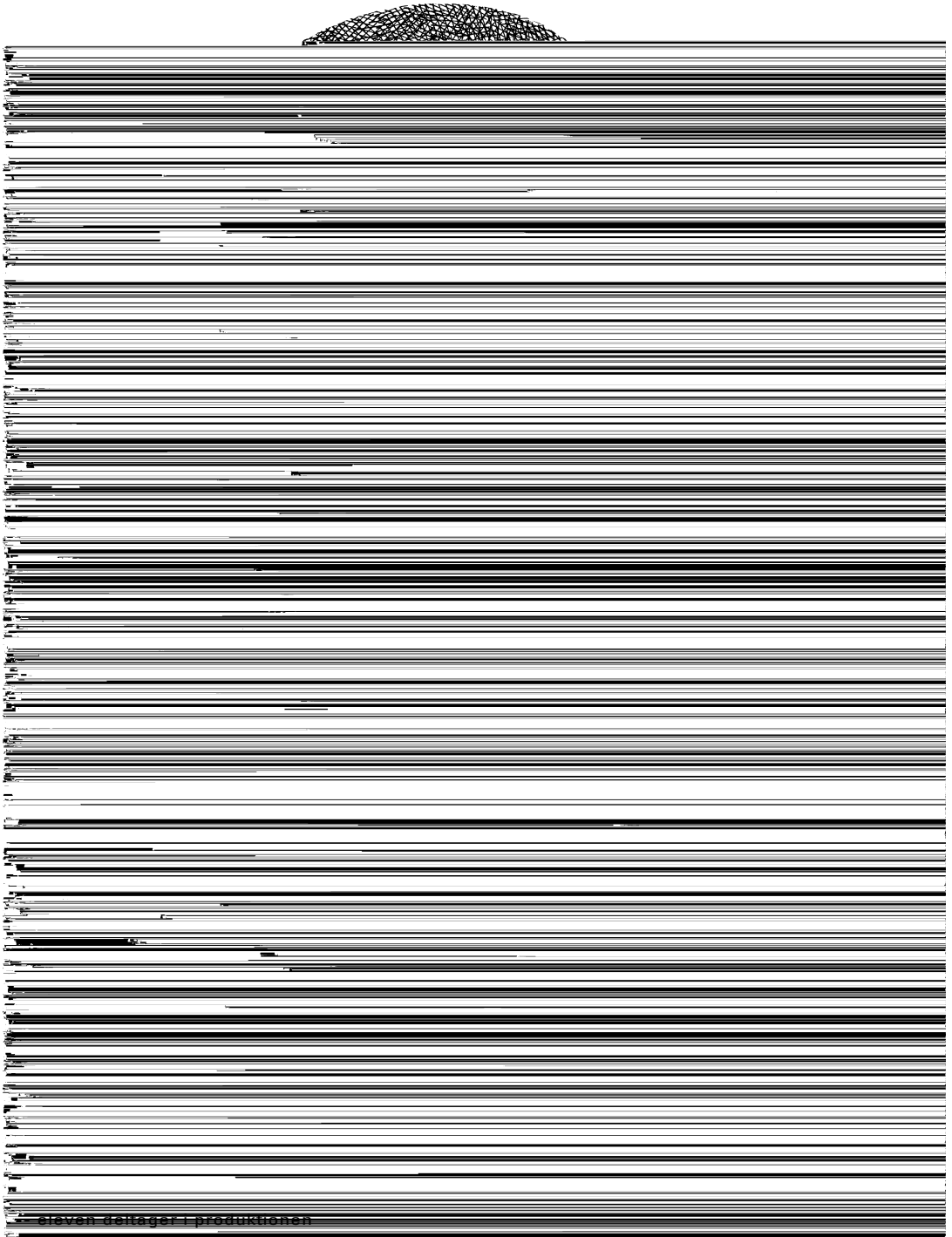
- Hvad lærer eleven i praktikken? Er der fællestræk, selv om det drejer sig om forskellige erhverv?
- Hvad lærer eleven på skolen? Tilgodeser undervisningen på skolen, at eleven er i gang med en uddannelse, der både er erhvervskvalificerende og samtidig er en ungdomsuddannelse?
- Hvad kan man gøre for at synliggøre sammenhængen mellem oplærings- og uddannelsesmiljøet for eleven? Er der barrierer for denne sammenhæng? Og i givet fald hvilke?

Besvarelsen finder sted gennem interview med elever, lærere og oplæringsansvarlige i tre brancher, henholdsvis automekanikerbranchen, kokkefaget og chauffør/lagerområdet samt via observationer på tekniske skoler og i virksomheder.

I virksomhederne deltager eleven i det arbejdsfællesskab (praksisfællesskab), der producerer det produkt/den ydelse, virksomheden lever af. I de virksomheder, som deltager i undersøgelsen, sker der en udvikling i løbet af læretiden. Eleven bevæger sig fra at observere de erfarne kolleger og løse lette opgaver til at deltage fuldt ud i produktionen.

For eleverne giver den proces, hvor man hele tiden får lov til at deltage i sværere og sværere opgaver, en nødvendig støtte til faglig identitetsdannelse. Denne faglige identitetsdannelse er grunden til, at lærere ofte siger: "Han er ikke til at kende igen", når de genser en elev efter en praktikperiode.

I skolen hersker en anden logik. Her er der ikke som i virksomheden det samme tidspres. På skolen har eleven tid til at

eleven deltager i produktionen

reflektere over, hvorfor man egentlig valgte de løsninger, man gjorde i virksomheden, og hvilke andre muligheder man kunne have valgt. Skolens force er, at de praktiske løsninger sættes i perspektiv, enten gennem gensidig erfaringsudveksling med andre elever eller gennem teoretiske forklaringer. Både elever og mestre fortæller, at denne perspektivering er nødvendig for den erhvervsfaglige uddannelse. Men for begge parter er det ikke tydeligt, at det er det, der sker i de generelle fag (grundfagene) på skolen.

Derfor er det forfatterens pointe, at det bør gøres tydeligt, at også de almene fag er vigtige for elevens professionelle kompetenceudvikling. Forfatterne foreslår at bruge en observationsopgave, som eleven skal løse i praktikperioden. Observationsopgaven skal gå ud på at observere og indhente oplysninger om forhold, der er relevante for grundfag i den efterfølgende skoleperiode.

Vurdering:

Styrken er forankringen i observationer samt desuden interview med de tre aktører i erhvervsuddannelserne (elever, lærere og oplæringsansvarlige) og dens pragmatiske vinkel med hensyn til udvikling af redskaber, der bevidstgør eleverne om de to "uddannelsesrum" skole og virksomhed. Den kan med fordel bruges i forbindelse med organisering af et læringsmiljø, der skal fremme elevens bevidsthed om sammenhæng mellem skole og praktik.

Titel: Det lokale uddannelsesudvalg og den gode elev - en metode til afdækning af elevkvalifikationer

Forfatter: Haupt, Kaj

Projektnr.: 2009

Publicering: Undervisningsministeriet, 1996.

Hensigten med FoU-projektet er at kvalificere de lokale uddannelsesudvalgs arbejde med at lave kvalifikationsanalyser og omsætte kvalifikationskrav til skoleuddannelsen. Der arbejdes

med en interessentinvolvering i det indledende arbejde, mens hoveddelen af arbejdet omfatter tre typer interviewrammer (afdækning af forventninger) til:

- Det lokale uddannelsesudvalg.
- Virksomhed/"normsætter"²⁾/elev.
- Folkeskole/erhvervsskole/videregående uddannelser.

Aktørerne skal i forhold til en række faglige og almene områder både vurdere vigtighed (1-100) og niveau (uden betydning, kende, kunne, beherske).

Vurdering:

ANA-PRO, som metoden kaldes, kan dels bruges til, at aktørerne bliver forventningsafklarede, dels kan den give skolen/lærerne en fornemmelse af, hvor langt forventningerne ligger fra uddannelsesbekendtgørelsens faktiske målbeskrivelser. Den måde, metoden er beskrevet på, indebærer imidlertid en risiko for, at aktørerne får forventninger til, at deres ønsker/forventninger respekteres fuldt ud.

Det er endvidere ikke helt tydeligt, hvem der skal bruge analysernes resultater og til hvad, men hvis dette præciseres, kan metoden give et nødvendigt supplement til mere generelle kvalifikationsanalyser.

Forventningsanalyserne er interessante og gennem interview (se kapitel 4) med en af projektdeltagerne er det efterfølgende forsøgt at afdække, om man har arbejdet videre med analyserne.

2) "Normsættere" er ifølge projektdeltagerne "medlemmer af arbejdsmarkedsorganisationer eller virksomhedsrepræsentanter, der på markant måde deltager i den lokale debat om uddannelse, men ikke nødvendigvis er med i LUU".

Titel: Hvem er eleverne? En beskrivelse af eleverne på maskin-/smedeuddannelsen ved afslutningen af 2. skoleperiode

Forfatter: Jensen, Hans Støttrup

Projektnr.: 2128/delrapport

Publicering: SEL-Nordjylland, 1993.

FoU-projektet omfatter en spørgeskemaundersøgelse med 138 elever på 2. skoleperiode inden for maskin- og smedeuddannelserne på Aalborg tekniske skole.

Undersøgelsen viser, at elever, som er gået praktikadgangsvejen, har et mere negativt syn på grundfag og er mere skeptiske over for arbejdsformerne på skolen, end elever der er kommet via skoleadgangsvejen.

Et flertal af eleverne (uanset adgang) synes, at skoleundervisningen er for teoretisk, men vurderer omvendt, at almene fag har stor betydning for erhvervsarbejde.

Vurdering:

Projektet viser, at elever, der begynder deres uddannelse i virksomheden, kan blive præget negativt i forhold til det efterfølgende skoleophold. Selv om projektet er af ældre dato, maner det til eftertanke, for lignende påvirkning kan vel også finde sted i dag?

Titel: Skole-virksomhedssamspillet, Maskinuddannelsen

Forfattere: Jensen, Hans Støttrup og Lone Krogh

Projektnr.: 2128/3213

Publicering: SEL-Nordjylland, 1994.

FoU-projektet omfatter en spørgeskemaundersøgelse (42 elever på 3. skoleperiode) plus interview af fire elever og tre lærere inden for maskinuddannelsen med henblik på at afdække holdninger og forventninger.

Undersøgelsen viser, at eleverne føler sig godt rustet til praktikken efter 2. skoleperiode. I praktikken får de lov at arbejde selvstændigt og alene, og der er ikke så meget ensformigt arbejde. Skoleundervisningen bygger videre på det, der er lært i praktikken. Undervisningen opleves som for teoretisk af mange elever.

Vurdering:

Projektet er af ældre dato, men viser ligesom nyere projekter, at skoleundervisningen ofte opleves som for teoretisk.

Titel: Sammenfatningsrapport - Skole-virksomhedssamspillet i maskinarbejderuddannelsen

Forfatter: Jensen, Hans Støttrup

Projektnr.: 3213

Publicering: SEL-Nordjylland, 1994.

FoU-projektet er en opsamling af delprojekter baseret på interview- og spørgeskemaundersøgelser. Sammenfattende viser projekterne, at specielt praktikoplæringen opleves som spændende og afvekslende. Eleverne oplever en rimelig sammenhæng mellem skole- og praktikoplæring. Virksomhederne forventer, at skoleundervisningen giver eleverne et teoretisk fundament og indsigt i grundlæggende arbejdsteknikker. Der er ingen systematisk kontakt mellem skole og virksomhed - kun i tilfælde af at der er problemer.

Det konkluderes, at der blandt andet er behov for en mere entydig afklaring af, hvad der er henholdsvis skoleundervisningens særlige funktioner (formidle forståelse og metoder fremfor at træne færdigheder) og virksomhedsoplæringens særlige funktioner (deltage i produktion) i et vekseluddannelsesforløb.

Vurdering:

Forfatterens pointe om behovet for afklaring (og synliggørelse) af de to læringsrum (skolens og virksomhedens) karakteristika er også relevant i dag. Der er efterfølgende kommet fokus på teorier om læring via social praksis/situeret læring, hvilket har

skærpet opmærksomheden på læring i praktik - og ikke mindst dennes forskellighed fra skolelæring - hvilket fremgår af flere nyere projekter (se for eksempel projektnr. 80081 + 80117 + 80289).

Titel: Skoleundervisningen-virksomhedsoplæringen

Forfatter: Krogh, Lone

Projektnr.: 2128/delrapport

Publicering: SEL-Nordjylland, 1993.

FoU-projekt, der omfatter interview af syv lærere og fire oplæringsansvarlige inden for maskinuddannelsen med henblik på at belyse samspil mellem skole og virksomhed. Der synes at være enighed om, at det er skolen, der - via valg af indhold i uddannelsen - skal sikre en "fællesnævner" for uddannelsen, mens virksomhedsoplæringen skal bidrage til specialisering.

Vurdering:

Projektet er rettet imod dokumentation inden for et snævert uddannelsesområde, og det afspejler (naturligvis) den daværende uddannelsestænkning. Synspunktet om, at skolen skal sikre en "fællesnævner", mens virksomheden skal bidrage med specialisering, er stadig aktuelt og værd at diskutere.

Titel: Erhvervsuddannelse. Hvordan lærer man i praktik?

Forfattere: Nielsen, Klaus og Steinar Kvale

Projektnr.: 80289

Publicering: Undervisningsministeriet, 1999.

FoU-projektet omfatter en interviewundersøgelse (elever/ oplærere fra tekniske og merkantile uddannelser, i alt 10 personer) samt observation af praktik. Publikationen indeholder dels en teoretisk tilgang til læring i praksis (legitim perifer deltagelse, praksisfællesskaber, mesterlærebegrebet mv.), dels en gennemgang af interviewene med udgangspunkt i disse teorier samt en perspektivering af læring i vekseluddannelser.

Interviewundersøgelsen viser, at:

- Udsagnene fra elever og oplærere afspejler teorierne om praksislæring.
- Det, der læres på skolen, synes ikke så væsentligt for eleverne, selv om det reelt er det.
- Der er mangel på kommunikation og samarbejde mellem skoler og praktikvirksomheder.
- Skole- og virksomhedskultur er væsentlig forskellige med hensyn til tid og tempo.

Vurdering:

Interviewundersøgelsens resultater understreger (ligesom andre undersøgelser, se fx projektnumrene 80107 og 80081) betydningen af, at både skoler og virksomheder skal blive bedre til at synliggøre læring: Eleverne skal blive mere bevidste om, hvad/hvornår/hvordan de lærer. De skal tillige blive mere bevidste om de to læringsformers forskelligheder.

Et aspekt, som tydeligt afspejler sig i interviewene, er de to meget forskellige kulturer, der hersker i henholdsvis virksomhed og skole. Forfatterne anbefaler, at man skal støtte lærlinge/elever i at rejse mellem disse meget forskellige kulturer. De konkluderer, at der pt. ikke er megen støtte at hente for de unge, når de pendler mellem skole- og virksomhedskultur. Netop på dette punkt er der grundlag for en indsats, og kontaktlærerfunktionen kan her vise sig at få en særlig positiv betydning.

Titel: På godt og ondt - et portræt af elever og deres forhold til mestre og erhvervsskoler

Forfattere: Sjøberg, Anne Holm; Kristoffer Ewald, Torben Fjelstrup, Maj Morgenstjerne og Britt Schick

Projektnr.: 80107

Publicering: Undervisningsministeriet, 1999.

FoU-projektet omfatter både en kvantitativ og en kvalitativ del: Førstnævnte del omfatter en spørgeskemaundersøgelse rettet imod knap 500 elever inden for frisør-, smede/maskin-, maler- og slagterbranchen. Sidstnævnte del omfatter telefon-interview af otte mestre og fire elever inden for de nævnte brancher.

Undersøgelsen viser blandt andet, at eleverne kan inddeles i to hovedtyper: "De målbevidste" og "de tøvende". Disse kan igen underinddeles i henholdsvis "de forkælede" og "de tålmodige".

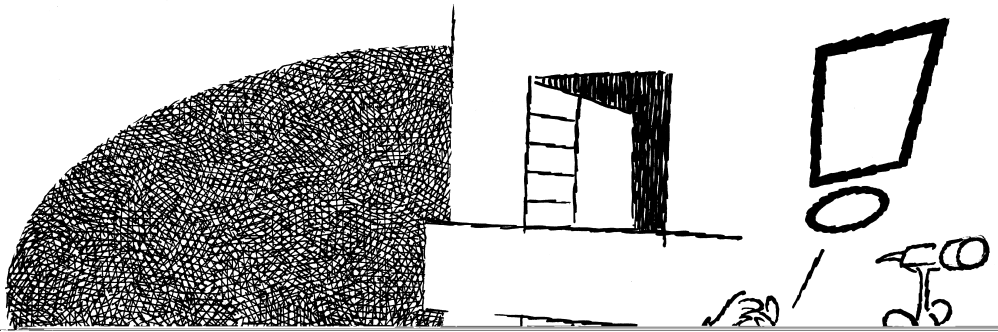
Virksomhederne karakteriseres som enten "dynamiske" eller "statiske". Sidstnævnte udgør cirka en femtedel, og i en del af disse virksomheder er der problemer med oplæringen.

Styrkerne ved praktikopholdene er ifølge eleverne: Store frihedsgrader, selvstændigt arbejde, ansvar, at elevarbejde har reel værdi og kollegiale forhold. Svaghederne ved praktikopholdene er: Det psykiske arbejdsmiljø (især de tøvende elever) og at de målbevidste elever ikke får udfordringer nok (vil lære - ikke kun arbejde).

Styrkerne ved skoleopholdene er ifølge eleverne: De lærer noget om deres "fag". Virksomhederne oplever desuden, at eleverne kan være kilde til ny viden og inspiration, idet de kan formidle ny viden fra skolen. Svaghederne ved skoleopholdene er: De målbevidste elever synes ikke, at de får udfordringer nok. Eleverne synes generelt, at der er for mange almene, ikke-brancherettede fag.

Projektet munder ud i en række anbefalinger:

- Kurser for oplæringsansvarlige/mestre.
- Oplæringsguide for oplæringsansvarlige/mestre.
- Mere virksomhedsnær undervisning på skolerne.
- Informationspjece til elever om det at være i lære.

Desuden omfatter publikationen forslag til en række tiltag med henblik på bedre samspil mellem skole og virksomhed.

Vurdering:

Projektet giver et meget veldokumenteret billede af de unge og deres forventninger til henholdsvis praktikoplæring og skoleundervisning. Desuden bliver der givet et godt indblik i mestrenes syn på/krav til de unge. Kultur- og interessekonflikter afspejler sig i øvrigt tydeligt i materialet, som er interessant og tankevækkende læsning.

Projektet rummer en række problemstillinger samt en række anbefalinger, som det ville være relevant at følge op på i anden sammenhæng, for eksempel: Synliggørelse af læring i praktik (især vigtigt over for de målbevidste elever), kurser for oplæringsansvarlige/mestre (for at ruste dem til oplæringsopgaven), elevpjece (for at forberede eleverne til virksomhedskulturen), synliggørelse af, hvad skolerne er gode til, mere erhvervsrettet undervisning og mere ansvar til eleverne.

Titel: "Tømrer- og snedkerelever i skole og virksomhed"

Forfatter: Storgaard, Annette

Projektnr.: 3213

Publicering: SEL-København, 1994.

FoU-projektet omfatter interview (tre elever og tre virksomheder) og spørgeskemaundersøgelse (48 elever på 3. skoleperiode).

Elevudsagnene viser, at der på skolen er passende tid til at arbejde med opgaverne og få hjælp og vejledning. En tredjedel af eleverne oplever undervisningen som for teoretisk. Mange oplever, at de ikke har indflydelse på undervisningens tilrettelæggelse.

Videre viser elevudsagnene, at eleverne oplever større indflydelse på virksomhedsopholdet end på skoleopholdet. Halvdelen

synes, at de lærer mest, når de er i praktik. Praktikvejledninger bruges ikke.

Flere elever oplever, at de kan bruge det, de har lært i praktikken på skolen, mens det omvendte ikke synes at være tilfældet.

Virksomhedsudsagn understreger betydningen af, at det er skolen, der tager initiativer. Virksomhederne er afventende.

Vurdering:

Det er interessant, at eleverne giver udtryk for, at det er lettere at koble praktikerfaringer med skoleundervisningen - end omvendt. Desuden er det tankevækkende, at praktikerklæringer tilsyneladende ikke er blevet anvendt, som det har været hensigten.

Til trods for, at projektet er af ældre dato, kan der drages paralleller til nyere projekter (projektnr. 70532 + 80081 + 80107), nemlig: At det er skolen, der skal være udfarende i samarbejdet med virksomhederne, og at mange elever oplever undervisningen som for teoretisk.

C. Konkret samspil mellem skole og virksomhed

Titel: Skole og virksomhed - samarbejde i praksis

Forfatter : Andersen, Flemming Dan

Projektnr.: 70115

Publicering: Upubliceret. Fotokopi fra Metalindustriens Lærlingudvalg, 1998.

Formålet med FoU-projektet har været at opsamle positive erfaringer fra samarbejdet mellem virksomheder og tekniske skoler. Videre har formålet været at lade erfaringsopsamlingen danne base for nye initiativer og at få aktørerne med de gode eksempler til at bidrage med indlæg til en artikelsamling. I artikelform beskriver fire skoler, hvordan man har arbejdet med forskellige redskaber og metoder, der skal skabe sammenhæng.

- Aalborg:

Virksomheden besøger hver enkelt elev mindst to gange på hvert skoleophold. Skolen/lærerne ser dette samspil som betydningsfuldt. Den uddannelsesansvarlige mødes med smedefdelingens uddannelsesleder mindst to gange for hvert skoleophold.

- Herning:

Udvikling af et selvevalueringskema.

- EUC-Syd:

Skriver i sin artikel om en tutor-ordning på Danfoss, hvor tutoren også kommer på uformelle besøg på skolen. Det har betydet, at barrierer mellem skole og virksomhed er blevet brudt ned.

- Den Jydske Haandværkerskole:

Har udbygget en arbejdsjournal (logbog) som kommunikationsmiddel.

Vurdering:

FoU-rapporten består af fire artikler, der er bundet sammen af en meget kort tekst. Aktørerne er først og fremmest virksomhedsoplærerne. Rapporten kan give inspiration til andre virksomhedsoplærere i arbejdet med at udvikle samspillet mellem skole og virksomhed. Artiklerne beskriver “de gode eksempler”.

Titel: Kvalitetsudvikling af skole-virksomhedssamspillet inden for bageruddannelsen

Forfattere: Bjerre, Charlotte og Kjeld Secher

Projektnr.: 70532

Publicering: Upubliceret. DEL, 1999.

FoU-projektet har omfattet afprøvning af ideer fra tidligere omtalte idékatalog (projektnr. 60376) med henblik på at øge/forbedre samspillet mellem tre skolars bagerafdelinger og deres tilknyttede praktikvirksomheder for derved at opnå større helhed i uddannelsesforløbet. Skolerne/lærerne og eleverne har været aktive, mens virksomhederne primært er blevet inddraget via skolernes arbejde. Bagerafdelingerne på Dalum Tekniske Skole, Ringsted Tekniske Skole og Holstebro Tekniske Skole har deltaget i arbejdet.

Rapporten omfatter dels en beskrivelse af skolernes arbejde (inklusiv to hæfter: “Elevguide” og “Virksomhedsguide”, udarbejdet af Dalum Tekniske Skole), og dels konklusioner og anbefalinger fra to seminarer, der blev gennemført i forbindelse med projektet. Til seminarerne var indbudt mestre, lærere, elever samt repræsentanter fra lokale uddannelsesudvalg og fagligt udvalg med henblik på diskussion af, hvordan man kunne fremme samspillet.

Projektet viser, at eleverne opleves som klart mere motiverede i undervisningen, når de forinden i praktikken har haft lejlighed til at forholde sig til de emner, de skal i gang med på skoleopholdet.

En af skolerne har haft gode erfaringer med at lade eleverne tage selvstændigt ansvar for planlægning og gennemførelse af faglige arrangementer for deres mestre. Ved disse arrangementer blev elevernes forældre også indbudt, og mestre og forældre fik lejlighed til at hilse på hinanden. Dette tillægges stor betydning fra skolens side med henblik på at forebygge konflikter mellem elev og mester.

Videre viser projektet, at der er stor interesse for skoleundervisningen fra mestrenes side, men at de på grund af en travl hverdag ikke tager initiativer, men derimod afventer, at skolen gør det. Etablering af personlig kontakt mellem lærer og mester er afgørende, da skriftligt materiale fra skolen kun sjældent bliver læst.

Projektet munder ud i praktiske råd og vink på baggrund af projekterfaringerne: Det er skolerne, der skal fungere som "dynamo", for mestrene har ikke tid. Videre skal skolerne tænke i "mesterforudsætninger", når de inviterer til samarbejde. Hvad angår skoleundervisningen, så bør man, hvor det overhovedet er muligt, tage udgangspunkt i elevernes erfaringer fra praktikken - det virker ikke kun motiverende på eleverne, men også på mestrene (!).

Vurdering:

Arbejdet med "Elevguide" har givet erfaringer, som har fremmet introduktionen af uddannelsesbogen. Desuden har projektet vist, at det tidligere nævnte idékatalog (projektnr. 60376), er meget velegnet som inspirationskilde i forbindelse med skolernes arbejde med at kvalificere samspillet mellem skole og virksomhed.

Det fremgår ikke af rapporten, om skolernes intentioner om at fortsætte arbejdet er blevet en integreret del i dagligdagen. Blandt andet derfor var det interessant at opsøge den ene af de tre skoler (Dalum Tekniske Skole) for at høre, om skolens deltagelse i FoU-arbejdet havde haft betydning ud over projektperioden. Desuden var det relevant at undersøge, om arbejdet

med at skabe sammenhæng mellem skole- og praktikdel var fortsat, høre hvilke vigtige erfaringer, skolen havde gjort, og hvilke gode råd skolen havde til andre (se kapitel 4).

Titel: Koordinering mellem skole og praktik. To modeller inden for de offentlige kontoruddannelser

Forfattere: Bäck, Karin; Bjørn Friis Jensen, Rikke Møllehave, Erik Ingemann Sørensen og Erik Kristiansen

Projektnr.: 1998-2534-113

Publicering: DEL, 2000.

Formålet med FoU-projektet er at fremme koordinering og sammenhæng mellem skole- og praktikdelen af de offentlige kontorspecialer gennem udvikling, afprøvning og evaluering af forskellige samarbejdsmodeller.

De to modeller, som præsenteres, er meget forskellige i omfang og kompleksitet. "Århus-modellen" omfatter flere aktiviteter end "Odense-modellen". De væsentligste indholdselementer i de to modeller er følgende:

Odense-modellen (specialet offentlig administration):

- Åbent-hus arrangement.
- Orienteringsbrev til arbejdsgiverne. Skolen sender materiale til virksomheden om uddannelsens indhold og opbygning, sådan at man i virksomheden kan tilrettelægge oplæringen i forhold til den teoretiske del.
- Skolen tilbyder besøg på praktikvirksomheden inden 3. skoleophold. På mødet deltager en af underviserne i områdefag. Man lægger vægt på, at samtlige oplærings- og uddannelsesansvarlige er til stede, desuden eventuelt ledelse og tillidsrepræsentant. Underviseren fortæller om skolen og om opgaver, som eleven skal løse i næste skoleophold. Et eksempel på en opgave er "Præsentation af mig selv og min arbejdsplads".

Desuden informerer man om bekendtgørelsens krav for at tilpasse elevernes og de uddannelsesansvarliges forventninger. Uddannelsesplanen præsenteres også på dette møde.

Århus-modellen (lægesekretærspécialet):

- Selvevalueringsskema til måling af udviklingen i elevernes faglige og personlige kvalifikationer undervejs i skoleperioderne. Eleven kan bruge selvevalueringen til forberedelse af samtale på praktiksted og skole. Skolen kan bruge skemaet til at tage diskussioner op med eleven og demonstrere, at vurdering ikke er noget absolut, men afhængig af at man sammenholder indsats mod forventninger. Virksomheden kan bruge skemaet til samtaler med eleven om behov for udvikling af kvalifikationer og skærpe både elevens og praktikstedets opmærksomhed overfor, hvilke skolekvalifikationer der kan bruges i det praktiske arbejde.
- Skole og amt opretter miniudvalg med repræsentanter fra skole, amt og eventuelt elever. Udvalget skal tage vare på, at teoretiske og praktiske elementer i uddannelsen smelter sammen.
- Ansættelse af amtets uddannelsesleder for lægesekretærerne som kontaktlærer på skolen.
- Praktiksteder og skole udveksler relevante evalueringer.
- Praktiksteder og skole producerer fælles nyhedsbrev.

Vurdering:

To handelsskoler har arbejdet med forskellige initiativer, der skal fremme sammenhæng mellem skole og praktik. For begge udviklingsarbejder gælder, at det er skolerne, der har været udfarende i forhold til at skabe sammenhæng. Dette fremgår også af et uddybende interview, som er foretaget i forbindelse med den ene skoles arbejde. Den systematiske tilgang til sammenhængsskabende aktiviteter var baggrunden for udvælgelse

til interview med henblik på at undersøge, om man stadig efter projektafslutningen fulgte den samme systematik, og om man havde arbejdet videre på ideerne (se kapitel 4).

Den omhyggelige systematik, der præger de to skolars værktøjsudvikling, og den omfattende bilagssamling gør, at rapportens ideer forholdsvis let kan tilpasses andre skoler og uddannelser.

**Titel: Forbedring af skole/praktiksamspillet inden for detail-
slagteruddannelsen**

Forfattere: From, Per og Cay Larsen

Projektnr.: 60941

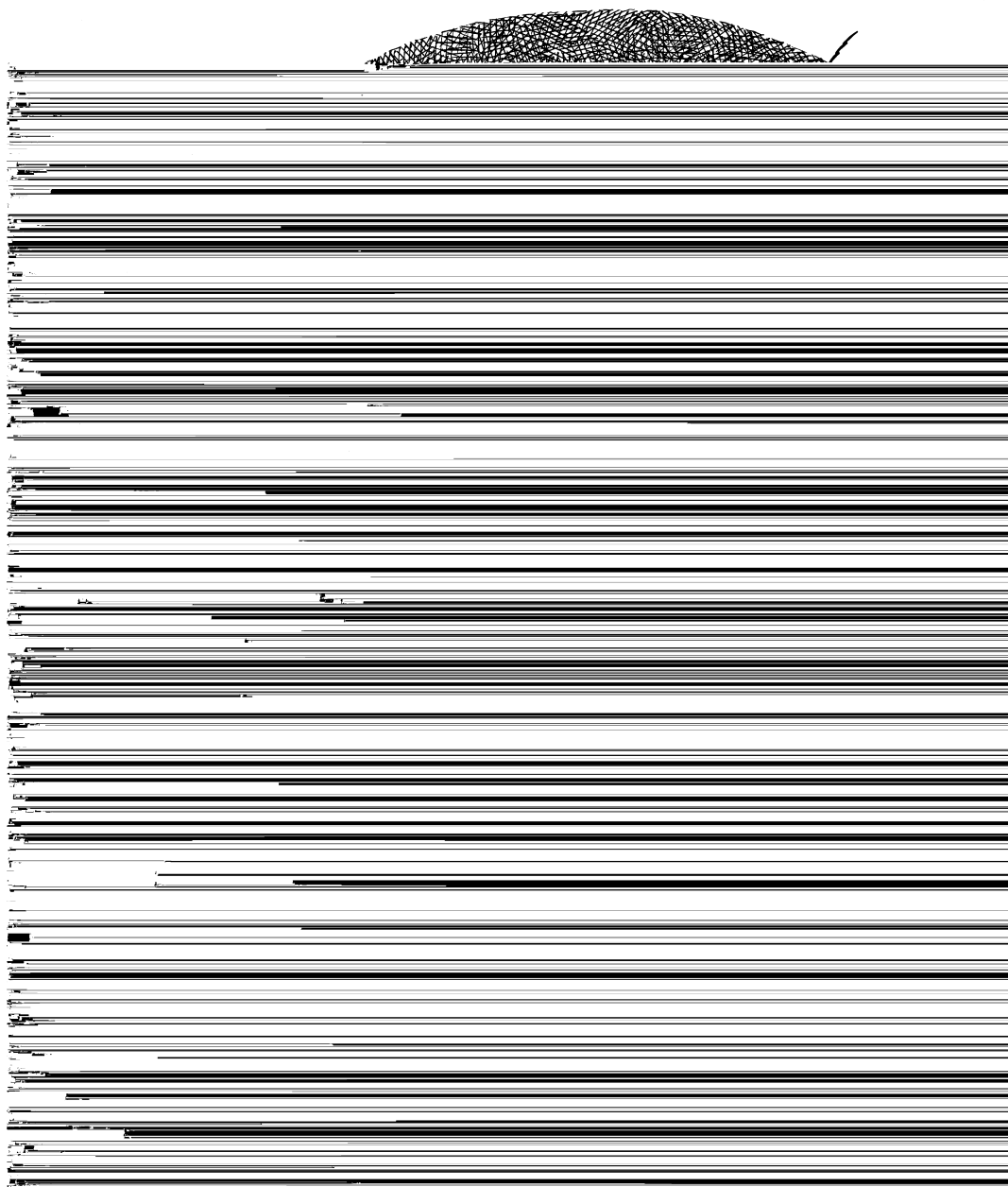
**Publicering: Upubliceret. Industri- og Håndværkerskolen,
Nykøbing Falster, 1997.**

FoU-projektet omfatter praktiske tiltag til bedre samspil mellem skole og virksomhed. Aktørvinklen repræsenterer "fra skole til virksomhed", idet nogle lærere fra skolen har kontakten og besøgt praktikvirksomheder med henblik på dialog om virksomhedernes tilfredshed med skolen og deres uddannelsesbehov. Omdrejningspunktet for bedre samspil er primært didaktisk: Skoleundervisningens faglige indhold kobles med praktikperioderne.

Projektet omfatter ikke egentlig dokumentation og evaluering af arbejdet, men det fremgår, at lærerne opfatter arbejdet som vellykket, og at især den personlige kontakt til virksomhederne vurderes som værdifuld.

Vurdering:

Projektet afspejler holdninger hos såvel virksomheder som skole, som består i, at erhvervslivets behov for kvalifikationer går forud for andre aspekter ved uddannelse (videreuddannelsesmuligheder, "det hele menneske" og så videre). Man tilstræber derfor, at skoleundervisningen afspejler virkeligheden i branchen mest muligt. Konsekvenserne af dette bliver ikke diskuteret.

- branchens virkelighed ...

En interessant "sidegevinst" (som ikke er en del af projektdesignet) er, at lærerne ved deres virksomhedsbesøg har fået øje for et problemfelt, som virksomhederne tilsyneladende ikke har set, nemlig: Om branchen er tjent med den "smalle" uddannelse, som den efterspørger, eller om den måske vil være bedre tjent med en bredere?

Titel: Erhvervslærere i praktik - i samarbejde mellem erhvervsskoler og virksomheder

Forfatter: Nikolajsen, Lars

Projektnr.: 5733

Publicering: Undervisningsministeriet, 1998.

Projektet beskriver tre modeller for efteruddannelse af lærere i syv midtjyske virksomheder. Lærerne melder sig og udformer ønsker til struktur og indhold for opholdet, som typisk er perioder på én til to uger.

Model 1:

Fem enkeltdage over tre måneder i en virksomhed, karakteristik: "Besøg" med det formål at opsamle generelle informationer om virksomheden samt at følge enkelte ansattes arbejde. Udbytte synes alene at være eksempler til at "krydre" egen undervisning med.

Model 2:

Fem dage i træk i en virksomhed, karakteristik: "Deltagelse i arbejdet" (en enkelt arbejdsdag). Formålet er her dels i praksis at forbedre egne kompetencer, dels at få eksempler fra praksis til egen undervisning.

Model 3:

En kombination af de to første.

Vurdering:

Det spændende ved projektet er modelovervejelserne, som bygger på forskellige ambitionsniveauer for, hvad lærernes

udbytte skal være. Der er dog ikke præcise mål med praktikken (“bedre undervisning”), og virksomhederne taber formentlig hurtigt interessen, hvis ikke de kan se gensidige fordele ved lærernes ophold i virksomheden. En opfølgning på projektet kunne derfor være at belyse eventuelle fordele for virksomhederne.

D. Bedre praktikoplæring

Titel: Oplæring - roller, funktioner og kvalificering - eksempler fra fire danske virksomheder

Forfatter: Pia Cort

Projektnr.: Kontraktprojekt

Publicering: DEL, 1999.

Formålet med FoU-projektet har været at undersøge, hvordan virksomheder organiserer ansvaret for elevernes oplæring, herunder at undersøge, hvordan medarbejdere med oplæringsansvar opfatter deres roller og funktioner. Endelig har formålet været at undersøge, hvordan virksomhederne kvalificerer medarbejdere til oplæringsansvar.

Det teoretiske udgangspunkt har været interesse for den læring, der finder sted i praktikken. Det praktiske har været, at flere og flere unge vælger at afbryde deres erhvervsuddannelse, mens de er i praktik. Fire virksomheders oplæringspraksis er blevet undersøgt. Det drejer sig om Post Danmark, DSB, Dansk Supermarked samt Matas.

Undersøgelsen viste, at virksomhederne fordeler ansvaret mellem forskellige personer med hver deres ansvarsområde. Man kan således tale om:

- En uddannelsesansvarlig person, som har overordnet, formelt ansvar.
- En oplæringsansvarlig person, som har ansvaret for den daglige oplæring.
- En oplærer, som står for den faktiske oplæring af eleven i dagligdagen.

Ligeledes kan der skelnes mellem tre måder at organisere oplæringsansvaret på:

- En hierarkisk organisering, hvor medarbejdere på forskellige niveauer har forskelligt ansvar.
- En integreret organisering, hvor to eller flere funktioner er integreret.
- En teamorganisering, hvor samtlige medlemmer af et team har ansvar for elevens oplæring.

I undersøgelsen blev der identificeret forskellige roller i forbindelse med oplæring. Det drejer sig om:

- Administrator og kontrollør. Skal sikre formelle rammer om uddannelsen.
- Mentor og pædagog. Det væsentlige er elevens socialisering ind i virksomheden.
- Lærer, dommer og vejleder. Her er elevens faglige læreprocesser i centrum.
- Elev, idet eleven kan bidrage til udvikling af arbejdsrutinerne og styrke fagligheden i en virksomhed.

Alle fire virksomheder gør en særlig indsats for at kvalificere medarbejderne til oplæringsansvaret. Man lægger dog vægt på forskellige aspekter af elevens oplæring: Inden for detailområdet er fokus rettet imod at leve op til bekendtgørelsens mål og sørge for, at formalia er i orden. På kurser for oplæringsansvarlige fokuseres især på rollen som kontrollør. I Matas er fokus ligeledes formalia. Her tilgodeses især rollerne som administrator og vejleder. Post Danmark og DSB har lavet de første kurser for oplæringsansvarlige. Tidligere er oplæringen foregået usystematisk fra gammel til ny medarbejder. Hos DSB går kvalificeringen af oplærere primært på oplærerens rolle som mentor/pædagog/lærer/dommer. Det vil sige, at det pædagogiske er i centrum, hvorimod det administrative ikke berøres.

Undersøgelsen viste imidlertid også, at de nye krav i bekendtgørelserne har været med til at ændre virksomhedernes praksis. Både Dansk Supermarked, Matas og Post Danmark har på baggrund af indførelsen af uddannelsesplaner, evalueringssamtaler og fagprøver indført nye procedurer i forbindelse med elevernes oplæring.

Vurdering:

Undersøgelsen viser, at de store virksomheder, som indgår i projektet, har en bevidst oplæringspolitik. Ligeledes viser den, at ændrede lovgivningsmæssige krav fører til ændring af praksis. I rapporten stilles der spørgsmål ved, om denne praksisændring sker lige så hurtigt i mindre virksomheder. Identificeringen af forskellige roller i forbindelse med oplæring kan blive en vigtig brik i udviklingen af praktikoplæringen. Det er en spændende vinkel, som med fordel kan udbygges yderligere.

Titel: Bedre praktikuddannelse - social- og sundhedsuddannelserne

Forfatter: Edlmann, Gunhild og Joan Jessen

Projektnr.: 5789

Publicering: Undervisningsministeriet, 1997.

FoU-projektet er et udredningsarbejde, som forsøger at præcisere praktikdelen af uddannelsen, og det bærer præg af, at praktikstederne er på store, offentlige arbejdspladser med vidtgående krav til både arbejdspladsens indretning og til de oplærere, som skal støtte eleven.

Uddannelsens fordeling mellem skole (1/3 af uddannelsestiden) og "efterhængt" praktik (2/3 af tiden) betyder efter forfatterens mening, at der i praktikken bør skabes en meget stærk forbindelse tilbage til skolens teori.

Ifølge forfatterne er det et problem, at praktikvejlederne ikke har tilstrækkeligt kendskab til uddannelsernes mål og indhold. Der lægges meget vægt på praktikvejledernes evne til at give korrektiv feedback.

Projektets forsøgsdel bestod af fem “dialogdage”, hvor praktikere blev inviteret til at beskrive rammer og indhold i praktikuddannelsen, samt to “visionsdage” hvor en styregruppe redegjorde for, hvilke betingelser der skal være til stede fremover.

De væsentligste forslag til løsning af problemerne er: Udnævnelse af en praktikkoordinator, etablering af en vejlederuddannelse og nedsættelse af en række tværsektorielle udvalg.

Vurdering:

Projektet er knyttet til social- og sundhedsuddannelserne med deres “efterhængte” praktik, men intentionerne om at forbedre praktikuddannelsen med særlige organisatoriske tiltag fortjener almindelig anerkendelse. Projektet indeholder spændende betragtninger over, hvordan praktikken kan basere sig på en større teoretisk forankring.

Evaluering - helhedsorienteret undervisning - Den røde tråd i maskinuddannelsen

Forfattere: Møller-Jensen, Hardy; Per Mathiesen og Lene Hagensen, Jens Andersson og Morten Piil Hansen

Projektnr.: 4021

Publicering: Upubliceret. Herning Tekniske Skole/DEL, 1997.

FoU-projektet forsøger at konkretisere praktikdelens indhold (fælles læsning og fortolkning af uddannelsesbekendtgørelser og andre styringsmaterialer) og de deltagende virksomheders mulighed for at opfylde kravene. Projektet deler sig i to dele:

1. En struktur for beskrivelsen af virksomheder med lærlinge: Hvad har betydning for oplæringen, og hvordan organiseres den?
2. Udvikling af en model for, hvordan der bør evalueres i overgangene mellem skole og praktik. Både tekniske, almene og personlige kompetencer indgår. Skemaet anvendes som samtalegrundlag mellem lærer og elev samt mellem oplærer og

elev. Der er foretaget en afprøvning af skemaet samt evaluering af anvendelighed.

Vurdering:

Der er en række metodiske problemer forbundet med opbygning og anvendelse af skemaerne (omfangsrige/risiko for bureaukrati), men ideen synes at være god. Det fremgår ikke af beskrivelsen, om projektet er implementeret i den daglige praksis i forhold til begge projektdele (tydeliggørelsen af den enkelte praktikvirksomheds muligheder og anvendelsen af evalueringsskemaet). Men selve systematikken synes værd at arbejde videre med. For eksempel kan man i forbindelse med elevernes personlige uddannelsesplan inddrage skemaerne.

Titel: Læring i praktikken - social- og sundhedshjælperuddannelsen - Idékatalog

Forfatter: Jane Olesen

Projektnr.: 60934

Publicering: Undervisningsministeriet, 1999.

FoU-projekt med nyudvikling i fokus i form af idékatalog til brug for bedre praktikoplæring inden for social- og sundhedshjælperuddannelsen. Baggrunden for projektet er det store frafald inden for området, som især forekommer i forbindelse med praktikopholdene. Seks praktiksteder har medvirket til generering og afprøvning af ideer med det formål at bidrage til "den gode praktik".

Vurdering:

Idékataloget indeholder mange gode praksisforslag, som i en let ændret version vil kunne bruges inden for andre uddannelsesområder i forbindelse med opkvalificering af praktikoplæringen (introduktion, midtvejssamtale, vejledning).

Der er gode muligheder for at hente inspiration til elevsamtaler i praktikken, selvevaluering, refleksion over egen læring med videre i forbindelse med praktikdelen. Dog skal man være

opmærksom på, at sosu-praktiksteder (der oftest er offentlige institutioner) normalt har forholdsvis mange elever på en gang, hvilket giver særligt gode muligheder for at samle elever til større faglige arrangementer og lignende.

Titel: Oplæringsmuligheder i skolepraktikken
Forfatter: Pedersen, Flemming og Vibe Aarkrog
Projektnr.: Kontraktprojekt
Publicering: DEL, 2000.

Formålet med FoU-projektet har været at undersøge, om der - sammenlignet med virksomhedspraktikken - er særlige oplæringsmuligheder i skolepraktikken. Videre har man ønsket at undersøge, hvilke oplæringsmæssige overvejelser instruktørerne i skolepraktikken har gjort sig. Dette har man gjort for at nå frem til en karakteristik af skolepraktikken og for at finde ud af, hvilke forklaringer der gives på oplæringens indhold og form.

Skolepraktikken blev indført som en midlertidig ordning på grund af manglende praktikpladser, men eksisterer til trods herfor endnu. Ordningen lider stadig under at skulle måles med virksomhedspraktikken. I virksomhedspraktikken har eleven en oplevelse af at være med til produktionen i firmaet. Dette gør sig ikke gældende i skolepraktikken. Imidlertid er det forfatterens tese, at der ligger muligheder i at kunne give eleverne en bredere faglig oplæring, end det er muligt i virksomheder med specialiseret produktion.

Rapporten beskriver oplæringsmuligheder i skolepraktikken inden for tre udvalgte uddannelser: Detailhandelsuddannelsen, uddannelsen til kok/smørrebrødsjomfru og træfagenes byggeuddannelse/træfagenes industrielle snedkeruddannelse.

Man har brugt teorier om "praksisfællesskaber" og "siteret læring" til at belyse dels praksisfællesskabet i skolepraktikken, dels elevens rolle som "legitim perifer deltager" i skolepraktikken og dels karakteristika ved læringsmuligheder og oplæring i skolepraktikken.

Praksisfællesskabet i skolepraktikken er hverken identisk med skolens eller virksomhedens praksisfællesskab. I skolens praksisfællesskab er målet at lære med henblik på at kvalificere sig til fællesskabet. I virksomhedens er målet at deltage i produktionen. Når praksisfællesskabet i skolepraktik ikke er lig skolens praksisfællesskab, er det fordi, målet faktisk er at producere (ligesom i virksomheden). Når det alligevel ikke ligner virksomhedens praksisfællesskab, er det blandt andet fordi, fordelingen mellem “perifere” og “fuldgyldige” medlemmer af praksisfællesskabet er “vendt på hovedet”: I virksomheden er der flest fuldgyldige medlemmer (mester/svende); i skolepraktik er der flest perifere medlemmer (elever). Det er et problem, at det er eleverne, der udgør flertallet, når målet er at skabe samme vilkår for oplæring som ude i virksomheden.

Forfatterne har ligeledes eftersporet begreber som “viden i praksis”, “refleksion i praksis” samt “refleksion over praksis”. Det første er forbundet med, at man har rutine i at udføre en arbejdsopgave. Dette opnår skolepraktikeleverne. Der er dog forskel: Elever i virksomhedspraktik får større rutine, mens skolepraktikelever får et bredere kendskab til flere arbejdsopgaver. For at “viden i praksis” ikke skal blive statisk, er det nødvendigt at kunne “reflektere i og over praksis”. Denne refleksion kan styrkes gennem evaluering, og dette gøres på forskellig vis og i forskelligt omfang i de undersøgte uddannelser.

Vurdering:

Projektet er en interessant undersøgelse af, hvad eleverne egentlig lærer i skolepraktikken. Forfatterne har anvendt begreber fra teorier om situeret læring/praksislæring til at tydeliggøre ligheder og forskelle mellem virksomhedspraktik og skolepraktik. Projektet indeholder anbefalinger, der kan være yderst relevante i forbindelse med fremtidig planlægning af skolepraktik. For eksempel skal man ikke forsøge at kopiere virksomhedernes måde at oplære på, men i stedet koncentrere sig om det, skolen er god til: At lære eleverne at “reflektere i og over egen praksis”.

E. Bedre skoleundervisning

Titel: Samspillet mellem teori og praktik - de merkantile erhvervsuddannelser

Forfatter: Aarkrog, Vibe

Projektnr.: 60179

Publicering: Undervisningsministeriet, 1997.

FoU-publikationen er en sammenfatning af en række FoU-projekter, der er gennemført i perioden 1995-1997. Fordele og ulemper ved vekseluddannelsesprincippet i de merkantile erhvervsuddannelser ridses op. Fordelene er først og fremmest:

- Erhvervslivet stiller krav om, at de ansatte kan udføre konkrete arbejdsfunktioner og har bred generel viden, som gør dem fleksible.
- Kombinationen af teori og praksis giver pædagogiske og indlæringsmæssige fordele.
- Praktikdelen giver sammenlignet med skoledelen visse fordele.

Imidlertid er der også ulemper. Det drejer sig især om, at eleverne ikke oplever sammenhæng og helhed. Derfor rejses der tre centrale spørgsmål i rapporten:

1. Hvad forstås ved begrebet sammenhæng?
2. Hvorfor er der ofte ikke nogen sammenhæng?
3. Hvorfor skabes der af og til sammenhæng?

Sammenhængen kan forbedres ved at "vende årsagerne til manglende sammenhæng om". Når der således påpeges, at den manglende sammenhæng skyldes, at skole og praktikvirksomhed ikke samarbejder, er forslaget at forbedre samarbejdet.

Der er i projektet udviklet en model, som i sig selv giver øget bevidsthed om sammenhæng. Der foreslås en progression i tilrettelæggelsen af undervisningsforløb gående fra konkret til

mere abstrakt sammenhæng, sådan at elevernes innovative kvalifikationer styrkes.

Det påpeges, at samspillet kun fungerer, hvis de involverede aktører (elever, lærere og uddannelsesansvarlige) sørger for, at det fungerer. Man kan sige, at de nødvendige rammer skal etableres, men at de primære aktører er afgørende for succes.

Endelig rejses spørgsmålene:

1. Hvilke kvalifikationer skal eleverne have for at kunne skabe sammenhæng mellem skole- og praktikdel?
2. Hvordan kan disse kvalifikationer fremmes hos eleverne i henholdsvis skole og virksomhed?
3. Hvilke kvalifikationer skal henholdsvis lærere og oplæringsansvarlige være i besiddelse af for at fremme elevernes evne til (eller ansvar for) at skabe sammenhæng?

Svaret på første spørgsmål er, at eleverne skal kunne huske. Det vil sige, de skal sættes i situationer, hvor de genkender det, de har lært. Videre skal de kunne afdække og formulere, hvad de har behov for at lære. Det gøres ved at træne dem i at placere det, de har lært, i forhold til uddannelsens samlede mål.

Svaret på det andet spørgsmål er, at undervisningen og uddannelsesforløbet skal være eksemplarisk. Det vil sige, det skal signaleres både i skole og virksomhed, at det er vigtigt at skabe sammenhæng. Ikke mindst er det vigtigt, at der er holdningsmæssig overensstemmelse. Der gives bud på, hvordan skoleopholdet kan tilrettelægges, således at sammenhængen gøres tydelig for eleven, både konkret og mere abstrakt. Det er vigtigt, at eleven får mulighed for at arbejde med teori i løbet af praktikoplæringen og med praktiske problemstillinger i skoleundervisningen, samt at eleverne sammen med læreren får lejlighed til at reflektere over og formulere, hvad de har lært.

Svaret på det tredje spørgsmål er, at lærere og uddannelsesansvarlige skal blive bedre til at samarbejde, herunder have bedre kendskab til hinandens system, og blive bedre til at anvende erfaringspædagogiske undervisningsmetoder samt til at evaluere.

Vurdering:

Forfatteren har lavet en interessant model, som kan bruges til inspiration i forbindelse med planlægning af samarbejdet mellem skole og praktik. Ligeledes er overvejelserne i forbindelse med de spørgsmål, der rejses, vigtige i al undervisningstilrettelæggelse.

Titel: Overførelse af viden fra skole til praktik

Forfatter: Aarkrog, Vibe

Projektnr. 1998-2534-217

Publicering: DEL, 2000.

Formålet med FoU-projektet har været at opnå viden om, hvordan undervisningen på detailhandelsuddannelsens skoleperioder sætter sig spor i elevernes løsning af arbejdsopgaver og adfærd ude i virksomhedspraktikken. Skønt der fokuseres på én uddannelse, er det et væsentligt formål med projektet at bidrage til en øget viden om sammenhængen mellem skole og praktik i vekselluddannelserne generelt.

I skoleundervisningen er det visse emner, for eksempel varekendskab og personligt salg, som eleverne synes, de kan overføre til praktikken. Desuden kan de i praktikken anvende den brancheterminologi, der blev introduceret på skolen. Herudover påskønner eleverne erfaringsudvekslingen med andre elever og selve det, at de er i gang med en uddannelse.

Forfatteren har kategoriseret emner, som eleverne synes, de kan overføre til praktikken, i forhold til fire forskellige videns typer:

1. Drejer emnet sig om ting eller procedurer (fremgangsmåder)?

2. Drejer emnet sig om noget specifikt eller generelt?
3. Er det en instrumentel viden (der ikke står til diskussion) eller viden, der står til diskussion?
4. Hvor kompleks er den viden, der præsenteres i emnets indhold?

Ved at lave denne kategorisering gives et bud på emnet "varekendskab"s overførbarehed. Indholdet drejer sig om ting/produkter, og det er specifikt og relativt ukompliceret. Desuden er faget karakteriseret ved at sætte eleven i ekspertrollen over for kunder og kolleger. Man lærer branchens terminologi. Derved får eleven selvtillid, hvilket er et væsentligt skridt på vejen til at føle sig som professionel salgsassistent.

Når man tager udgangspunkt i skoleundervisningen, er der forskellige opfattelser af, hvordan skole og praktik skal hænge sammen. Nogle lærere synes, at skoleundervisningen skal rette sig specifikt mod elevernes praktiksteder. Andre synes, at skoleundervisningen skal være generelt rettet mod branchen. Disse forskellige opfattelser påvirker dog ikke elevernes opfattelse af, om de kan overføre det lærte eller ej. Det er vigtigere, at lærerne tager udgangspunkt i elevernes erfaringer og gør undervisningen konkret i forhold til elevernes daglige praksis.

Det almindelige er, at elevernes oplevelser og erfaringer bruges som illustration af det, læreren vil formidle. Forfatterens pointe er imidlertid, at undervisningen kan gøres mere konkret for eleverne, hvis deres oplevelser og erfaringer også kan danne udgangspunkt for refleksioner over, hvordan de løser deres arbejdsopgaver, hvorfor de løser dem på denne måde, og om arbejdsopgaverne kunne løses på andre måder.

I elevernes praktik er der også forhold, der indvirker på elevernes overførsel af det, de har lært i skolen. Det drejer sig om relevans, timing og oplærernes holdning til skoleundervisningen. Relevans hænger sammen med, om der er brug for den

viden, de har fået i praktikken. Timing hænger sammen med, hvornår eleverne får skoleviden i forhold til, hvornår den skal bruges i praktikken. Forfatteren peger på, at eleverne som “novicer” (nybegyndere) har brug for retningslinier og værktøjer, mens de på “ekspertniveauet” har brug for at reflektere over deres rutiner i praktikken. Endelig spiller oplærerens holdning til skolen en stor rolle. Hvis oplæreren er positiv over for skolen, antages elevernes overførsel af skoleviden til praksis at blive forbedret.

Vurdering:

Projektet er begrebsopbyggende, og det kan bruges i forbindelse med læreres overvejelser over, hvilket stof der giver eleverne viden, som umiddelbart kan overføres til praktikken.

Titel: Virksomhedsnær undervisning

Forfatter: Christensen, Peter og Ellen Kirk Øgendahl

Projektnr.: 70416

Publicering: Haderslev Handelsskole, 1998.

Formålet med FoU-projektet er gennem øvelsesfirmaer at udvikle elevernes personlige og faglige kvalifikationer/kompetencer. Der tales om en “tillempet vekseluddannelsesversion”: Der etableres i hver klasse nogle virksomheder med seks til otte ansatte, fire afdelinger i hver (personale, indkøb, salg/marketing og økonomi). Der etableres kontakt til en rigtig virksomhed (“fadder-virksomhed”), som indgår i forskellige faser af forløbet.

Der arbejdes konkret med de seks eud-kompetenceområder, og blandt andet “elevens ansvar for egen læring” udmøntes i, at eleverne skal vælge “medarbejderkurser” undervejs i virksomhedsspillet. Læreren er direktør for virksomhederne.

FoU-rapporten kan ses som et oplæg til undervisningsforløb med skemaer, opgaver og organisering.

Vurdering:

I rapporten synes undervisningsmålene at fortone sig, og det er svært at se forskellen på, om eleverne er i praktik eller på skole. Bestræbelserne på at gøre undervisningen kompetencebaseret via opbygningen af et SIMU-miljø og anvendelsen af cases i undervisningen er dog værd at fremhæve. Sammen med den systematiske dokumentation i projektet var det baggrunden for, at projektmagerne blev udvalgt med henblik på interview (se kapitel 4).

Titel: Rapport om SkoleBaseret Virksomhed på uddannelsen Offentlig administration

Forfatter: Fog, Søren; Steen Juul Hansen og Erik Kristiansen

Projektnr.: 60890

Publicering: Århus Købmandsskole, 1997.

Perspektivet i FoU-projektet er “virksomheden ind i skolen”, og det gøres indholdsmæssigt ved at simulere virksomhed. Undervisningen bygges op om en række fiktive virksomheders organisation og arbejdsfunktioner.

Vurdering:

Projektet kan bruges til at problematisere, om det er skolens opgave at lave virksomhed. Det indeholder en række gode refleksioner over undervisning og læring og over, hvad der kræves af læreren, når man indretter en “virkelighedsnær verden” på skolen.

Titel: Praksisorienteret undervisning og indlæring i de merkantile erhvervsuddannelser

Forfattere: Isert, Pia; Jette Steensen og Britta Veje

Projektnr.: 4129, 4532, 4533

Publicering: Undervisningsministeriet, 1996.

Formålet med FoU-projektet er at tilrettelægge en praksisorienteret grunduddannelse inden for handels- og kontorområdet.

Større vægt på praktiske, virksomhedsrelaterede opgaver skulle i højere grad virke motiverende på “bogligt” svage elever, som samtidig gerne skulle få en mere praktisk anvendelig uddannelse til gavn for virksomheden.

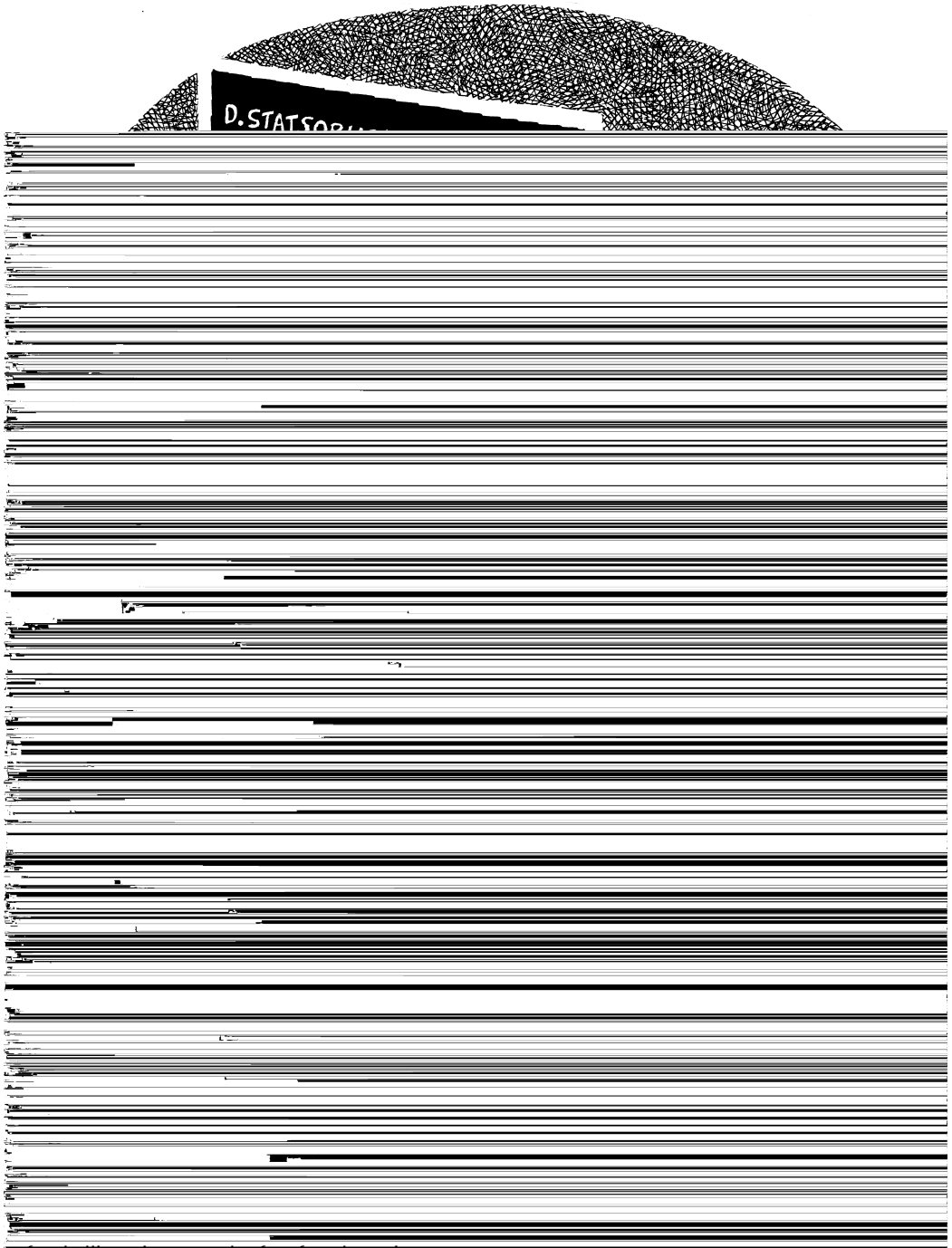
Man har igennem et skoleår tilrettelagt undervisningen praksisorienteret, det vil sige organiseret som SIMU-virksomheder. Det har været forskelligt, hvordan man på de tre skoler har udvalgt de elever, der skulle deltage i projektet. I Haderslev har man valgt de svage elever, i Roskilde har man valgt både stærke og svage, og i Lyngby har man valgt de elever, som kom med lave karakterer fra folkeskolen. De tre skoler har forskelligartede erfaringer med at knytte sig til “fadder-virksomheder”. I nogle tilfælde har det været en succes, mens det i andre har ødelagt noget af elevernes engagement.

Konklusionen på skolernes udviklingsarbejde er, at det er en god idé at tilrettelægge undervisningen praksisrelateret, da elevernes motivation bliver større end ved almindelig klasseundervisning. De tre skoler oplevede et betydeligt mindre frafald end normalt. Det har ligeledes været positivt med hensyn til at fremme elevernes mulighed for efterfølgende at opnå praktikaftaler. Langt de fleste har fået praktikaftale, og virksomhedsrepræsentanterne har givet positive tilbagemeldinger.

Vurdering:

Fokus er praksisorienteret undervisning for henholdsvis svage og stærke/svage elever. Praksisorienteringen tager udgangspunkt i *skolen*, så man kan sige, at lærerne i høj grad er aktører. Virksomhederne er kun inddraget for så vidt, at de kan bidrage til undervisningen.

Det kunne være interessant at høre mere om de erfaringer, man havde gjort sig på Lyngby Uddannelsescenter i forbindelse med at bruge praksistilknytning som et pædagogisk hjælpemiddel især for elever med lave karakterer fra folkeskolen, og derfor blev denne uddannelsesinstitution udvalgt til interview (se kapitel 4).

forskellige niveauer alt efter forudsætninger

Som nævnt i kapitel 2 har interviewundersøgelsen skullet bidrage med viden om *effekten* af arbejdet, viden om, hvilke *muligheder og barrierer* skolerne har oplevet, og viden om, hvad skolerne anser for vigtigt med hensyn til *det fremtidige samarbejde* mellem skoler og virksomheder.

Seks FoU-projekter (markeret med “fed” på bilag 1) blev udvalgt på baggrund af forhåndskendskab til/formodninger om, hvilken effekt FoU-arbejdet havde haft på den pågældende skoles praksis. Med undtagelse af en enkelt skole er arbejdet fortsat ud over projektperioden. Interviewpersonerne udtrykker (på nær en enkelt) samstemmende, at projekterne har haft *stor effekt* på den daglige praksis. Se i øvrigt bilag 2 med resultater fra interviewundersøgelsen. Ønskes flere detaljer henvises der til projektrapporten³, som har dannet baggrund for nærværende temahæfte.

Med hensyn til, hvilke forhold der er afgørende for, at det er *lykkedes* så godt, så samler interessen samler sig især om tre områder:

- Skolernes didaktiske overvejelser.
- Organisation af samarbejde og kommunikation mellem skole og virksomhed.
- Personlige faktorer.

Skolernes didaktiske overvejelser

Interviewpersonerne lægger vægt på at tydeliggøre undervisningens forbindelse til, hvordan man arbejder i virksomhederne:

3) Charlotte Bjerre, Susanne Gottlieb og Morten Piil Hansen: “Skole-virksomhedssamspillet inden for eud-området. Erfaringsopsamling, status og det gode eksempel, Projektnr. 2000-2534-118, DEL 2001. Rapporten indeholder en sammenskrivning af de seks interview i bilagsform.

At bruge virksomhedernes arbejdsopgaver, sprog og samværsformer; at “*lege virksomhed*” anses for at være meget stærkt motiverende for de fleste elever. At blive konfronteret med virksomhedernes praksis på forskellige måder synes at skabe mening for eleverne, idet de ofte kun har få personlige erfaringer med en erhvervmæssig praksis. Interviewpersonerne fortæller om succes med at organisere undervisningen og dens rammer ud fra *virksomhedernes logik*.

“For eksempel er mange kommuner gået over til teamorganisering. Derfor har man på skolen nedtonet den traditionelle organisationsteori til fordel for teamkonstruktioner.”

Kolding Købmandsskole

“... der blev udarbejdet nye tre-ugers tværfaglige temaforløb, hvor et af dem havde “Erhvervslivet” som overskrift. Her skulle eleverne arbejde som i en virksomhed fra morgen til aften.”

Haderslev Handelsskole

Det har også betydet en del, at der i forbindelse med projekterne er udviklet, hvad projektmapperne selv kalder “*værktøjer*”, som støtter arbejdet. Her tænkes på guides, uddannelsesbog, logbog, opgaver, casebeskrivelser, SIMU-miljøer, uddannelsesmesse med mere.

““Elev-” og “Virksomhedsguide” har haft betydning for bageruddannelsen på skolen. Begge har understøttet samspillet mellem de to dele i bageruddannelsen ved at øge elevernes fokus på, hvad de skal i gang med på henholdsvis den efterfølgende praktik-/skoleperiode. Det, at eleverne skal skrive i materialet, får deres opmærksomhed rettet fremad mod det, de skal i gang med.”

Dalum tekniske Skole

“... der er udviklet værktøjer, og skoleopholdene er blevet synlige i forhold til praktikken.”

Kolding Købmandsskole

“Coach-virksomhederne deltager i virksomhedsmessen, som vi holder hvert år. Den løber over tre dage. Der indsamler eleverne oplysninger om virksomhederne i to dage og præsenterer så materiale om virksomheden på tredje dagen, hvor virksomheden er inviteret til at kigge på.”

Lyngby Uddannelsescenter

Organisation af samarbejde og kommunikation mellem skole og virksomhed

De vigtigste organisatoriske forhold i forbindelse med projekterne synes at være, hvordan kommunikationen organiseres, hvem der kommunikerer med hvem og hvordan. Det afgørende synes at være *åbenhed og personlig kontakt* med virksomhederne og “omhyggelige planer”, som konkretiserer virksomhedernes bidrag til undervisningen. Der er stor forskel på, om virksomhederne bidrager med en egentlig ekspertise, eller om de blot leverer historier om, hvordan praksis udfolder sig i deres virksomhed (“caseleverandør” eller “fadder-virksomhed”).

“Dialogen er blevet bedre. Det skyldes blandt andet, at skoleperioderne nu bliver meldt ud på et meget tidligt tidspunkt ... Underviseren kommer ud i virksomheden som en repræsentant/ambassadør for skolen. Der kommer ansigter på de uddannelsesansvarlige.”

TietgenSkolen, Odense

“De personlige relationer mellem skolen og virksomhederne ... En god kontakt til opinionsdannerne (faglige organisationer, faglige udvalg) og gode personlige kontakter til mestrene er uhyre vigtigt.”

Dalum tekniske Skole

Det er tydeligt, at skolerne er den udfarende kraft, det er dem, der har *initiativet*.

“Skolen opfatter klart sig selv som den, “der skal trække læsset”, når skole-virksomhedssamspillet skal opdyrkes. Man sid-

der altså ikke og venter på, at virksomhederne eventuelt tager initiativ.”

Dalum tekniske Skole

“Man skal sætte sig ned og lave en målsætning. Hvad vil vi? Hvordan vil vi gøre det? Hvem gør hvad? Hvem er tovholder?”

Lyngby Uddannelsescenter

At projekterne bakkes *op* af de lokale uddannelsesudvalg eller af skolens ledelse tillægges stor betydning.

“... det er vigtigt, at ledelsen bakker op - også på et højere niveau end der, hvor jeg sidder. Det er vigtigt, at vores direktør kommer og holder tale, når vi inviterer virksomhederne. Desuden skal det lokale uddannelsesudvalg og bestyrelsen bakke op.”

Lyngby Uddannelsescenter

“Bagerafdelingen har oplevet, at skolen som organisation har støttet op om arbejdet blandt andet ved generelt at lade afdelingen få stor indflydelse på eget arbejde. Videre er det lokale uddannelsesudvalg gået konstruktivt ind i arbejdet.”

Dalum tekniske Skole

Projektmagerne oplever, at projekterne er forankrede i hverdagen, og at de er blevet en del af den daglige praksis i større eller mindre omfang. Projekterne har medvirket til et *øget lærersamarbejde* om virksomhedskontakten, og det er blevet mere almindeligt, at lærerne kommunikerer med virksomhederne direkte. Alle siger, at det er meget *tidskrævende*, men mener samtidig, at kontaktarbejdet er meget nødvendigt.

“For lærerne personligt har det også betydet noget. Man skal lave lidt mere, men det er også sjovt. Og virksomhederne har en skole, der tager dem alvorligt.”

Kolding Købmandsskole

Personlige faktorer

Det er et gennemgående træk ved alle projekterne, at tilstedeværelsen af “*ildsjæle*” har stor betydning for projekternes gennemførelse og fortsættelse ud over projektperioden. De steder, hvor man har velbeskrevne undervisningsmaterialer og procedurer for skole-virksomhedsaktiviteterne, er man selvfølgelig mindre sårbare i forhold til eventuelle “ildsjæles” fortsatte engagement.

“En “ildsjæl” i form af en “garvet” bagerlærer har været helt afgørende for projektets succes.”

Dalum tekniske Skole

“Der er sket en markant ændring. Det er personbåret.”

TietgenSkolen, Odense

Alle de interviewede siger, at virksomhedernes *tillid til lærerne* er afgørende for, om de vil fortsætte samarbejdet. Denne tillid baserer sig på lærernes konkrete faglige kvalifikationer, men i lige så høj grad på, om de kan tale samme sprog og har konkrete erhvervs erfaringer inden for uddannelsesområdet. Dog har det også betydning, om de uddannelsesansvarlige på virksomhederne er i stand til at løfte deres del af opgaven.

“... den gennem mange år opbyggede tillid mellem læreren og virksomhederne er meget væsentlig for projektets succes.”

Dalum tekniske Skole

“Det betyder også en del, at lærerne har en solid erhvervs erfaring at bygge på.”

Haderslev Handelsskole

Det er videre bemærkelsesværdigt, at deltagelse i FoU-arbejde giver *afsæt til yderligere udvikling* i form af andre former for samarbejde og i form af, at erfaringer fra et projekt overføres til nye sammenhænge.

“Deltagelsen i projektet har medført “et løft” for bagerafdelingen, og dette har virket inspirerende på de andre levnedsmiddelluddannelser på skolen. Bagerlærerne har deltaget i andre udviklingsprojekter og har i den forbindelse brugt deres erfaringer fra skole-virksomhedsprojektet.”

Dalum tekniske Skole

Sammenfattende kan man sige, at der i interviewundersøgelsen viste sig et utal af både hensigter og ambitionsniveauer i arbejdet, som har haft stor betydning for, hvordan implementeringen er foretaget, og i hvilken grad den er lykkedes. For skoler, der i forvejen var i gang med aktiviteter inden for skole-virksomhedsområdet, kom deltagelse i FoU-arbejdet til at virke som en yderligere katalysator.

“Skolen arbejdede i forvejen med opkvalificering af skole-virksomhedssamspillet ... men FoU-projektet er helt klart kommet til at virke som en løftestang for det igangværende arbejde, og projektet var blandt andet med til at fastholde fokus.....”

Dalum tekniske Skole

Interviewundersøgelsen viste, at skolernes arbejde med at skabe bedre samspil mellem skole og virksomhed især har koncentreret sig om at:

- Gøre undervisningen mere virkelighedsnær.
- Låne gæstelærere fra virksomhederne.
- Give elever opgaver, som efterfølgende løses i praktikvirksomheden.
- Organisere systematiske virksomhedsbesøg.
- Bruge virksomheder som “faddere” (modeller/sparringspartnere).
- Gennem uddannelsesbogen styrke elevens planlægningsberedskab og refleksion.

- Ruste eleverne til at se, hvilke krav der stilles til dem, og til at afdække egne kvalifikationer.
- Udvikle elevernes kompetence til at lave egen virksomhed.

På baggrund af rapporterne/miniportræterne og interviewundersøgelsen vil vi i dette kapitel uddrage de væsentligste erfaringer og resultater fra arbejdet. Kort sagt: Hvad er “essensen”, når man vil arbejde med at forbedre eller optimere skole-virk-somhedssamspillet:

- Hvem skal tage initiativet til samarbejde?
- Hvordan kan samspillet forbedres i praksis?
- Hvad kan skolen/virksomheden gøre for at understøtte elevens læring? Hvilke overvejelser er vigtige, hvis man vil understøtte elevens oplevelse af helhed i uddannelsen og dermed fremme motivationen?
- Hvad skal der til, for at et projekt “lykkes” og får effekt på skole-virksomhedssamspillet?

Rapporterne/miniportræterne

A. Ideer/værktøjer/praktiske råd og vink

Denne gruppe omfatter seks FoU-rapporter, alle af nyere dato (1997-2000). Uanset om de udspringer fra det tekniske eller det merkantile område, så kan begge skoleformer hente inspiration herfra. Rapporterne spænder vidt, hvilket fremgår af de to nedenstående eksempler.

Hvis man ønsker at komme i gang med et konkret stykke arbejde, kan man med stor fordel hente ideer fra det lille hæfte: “Kvalitetsudvikling af skole-virksomhedssamspillet - Idékatalog” fra 1997 (miniportræt side 17). Erfaringer fra flere senere projekter viser, at dette katalog er meget anvendeligt som *inspirationsmateriale*, og at dets styrke er, at der er lagt vægt på at være *handlingsanvisende*.

Det absolut mest vidtgående af projektrapporterne (“Afsøgning af muligheder for at gennemføre forsøg med ændring og udvidede samarbejdsmonstre mellem skoler og virksomheder inden for værktøjsmageruddannelsen”, miniportræt side 18) tager sit udgangspunkt i, at skole-virksomhedssamspillet som oftest ikke fungerer efter hensigten.

Der peges på de vanskeligheder, virksomhederne kan have med at fokusere på elevens læring frem for på produktion, og der peges videre på skolens vanskeligheder med at få blandt andet værkstedsundervisningen til at blive “virkelighedsnær”. Som konsekvens af dette skal man ifølge forfatterne hellere *tænke i helt nye baner ved at indføre et helt nyt læringsrum: Praktikum*. Dette tredje læringsrum skal fungere som bindeled mellem de to andre læringsrum, nemlig skolens og virksomhedens.

Indførelse af Praktikum kræver omfattende planlægning fra både skolens og virksomhedernes side og ikke mindst udvikling af lærerrollen, hvis det skal gennemføres i “fuld skala”.

B. Forudsætninger/forventninger hos elever, lærere og mestre

Denne gruppe omfatter 11 FoU-rapporter. Den ene halvdel er

dette område, der kan have glæde af den viden, der gemmer sig i rapporterne. Rapporterne viser, uanset om de er af ældre eller yngre dato og uafhængigt af uddannelsesområdet, de samme mønstre:

Skolelæring er forskellig fra praksislæring

Skole- og praktikdel repræsenterer to meget forskellige læringsrum, og der hersker en tydelig mangel på gensidig forståelse og anerkendelse hos aktørerne i de to uddannelsesdele. Lidt forenklet kan man sige, at man i skolen lærer ved at "høre", mens man i praktikvirksomheden lærer ved at "gøre". Skolen bør derfor lære eleverne at reflektere, og give dem en viden, som øger deres forståelse for det, der foregår i praktikken. I praktikvirksomheden opnår eleven til gengæld rutine inden for sit erhverv samtidig med, at vedkommende opnår en faglig identitet.

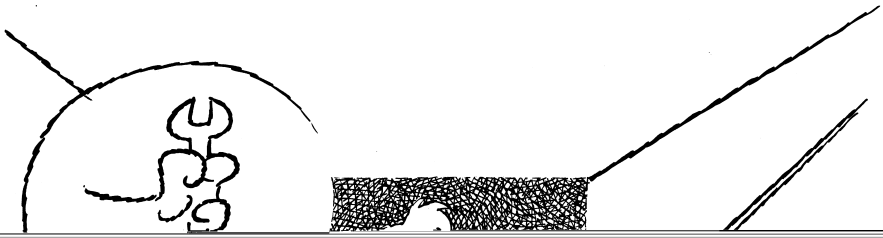
Skole- og virksomhedskultur er meget forskellige

Skolen og praktikvirksomheden repræsenterer to vidt forskellige kulturer: Virksomhedens fokus er "produktion" (mængde, tempo, tid), mens skolens fokus er "læring" (perspektivering af løsninger i praksis, refleksion).

Skole- og virksomhedskultur matcher ikke ungdomskulturen

Både skolen og praktikvirksomheden har svært ved "at ramme plet" i forhold til den nye ungdomskultur. De unge vil gerne have ansvar og mødes med respekt og anerkendelse. Ansvar får de i virksomheden, mens de ofte efterlyser mere ansvar i forbindelse med skoleopholdet. I virksomheden er tonen ofte hård, og især de lidt usikre unge savner at blive mødt med respekt og anerkendelse.

En stor del af de unge er meget målrettede. Dette giver især praktikvirksomhederne problemer. De fleste erhverv rummer nemlig en del rutinearbejde, men det passer ikke dagens unge at være på sidelinien (at være "perifere deltagere"). De er vant til at være i centrum, de ønsker udfordringer, og hver dag skal helst rumme "mulighed for selvrealisering".

- høre i stedet for at gøre

Synliggørelse af læring er nødvendig

I praktikvirksomheden har man fokus på produktion frem for læring. Det er tydeligvis et udviklingsfelt for praktikvirksomhederne, at de skal blive bedre til at synliggøre læring over for eleverne (især de målbevidste) og understøtte især de tøvende elevs læring, jf. tidligere omtalte undersøgelse "På godt og ondt - et portræt af elever og deres forhold til mestre og erhvervsskoler".

Eleverne påskønner praktikkdelen, mens skoledelen opleves som for langt fra virkeligheden

Eleverne synes ofte, at de lærer mest i praktikken. De er også mere tilfredse med praktikkdelen end med skoledelen. Skoledelen opleves ofte som for teoretisk og for langt fra virkeligheden (erhvervet). Elevernes identitet og solidaritet ligger som oftest i praktikvirksomheden. Set fra elevernes syn, så betragtes skoleopholdet ofte som "et irriterende afbræk" i forhold til det, der for dem er væsentligt, nemlig arbejdet/oplæringen i virksomheden. Eleverne påskønner de store frihedsgrader i praktikken og det, at deres arbejde har reel værdi.

Eleverne efterlyser sammenhæng mellem skole- og praktikdel

Eleverne synes ofte, at der mangler sammenhæng mellem skole- og praktikdel. Øget sammenhæng kan efter elevernes mening skabes ved, at skolen tager udgangspunkt i deres praktikerfaringer og lader undervisningen blive "hægtet" på disse erfaringer (frem for at "hægte" praktikerfaringerne på undervisningen). Eleverne vil også gerne have, at det, de lærer på skolen, skal kunne bruges direkte i praktikken, hvis de skal opfatte sammenhæng.

Eleverne oplever, at det, de lærer på skolen, ikke er så væsentligt, selv om det reelt er det

Skolen kan med fordel arbejde mere med synliggørelse af læring. Eleverne er nemlig ikke altid klar over, at de faktisk lærer noget. Videre har de svært ved at se meningen med de mere almene fag, selv om disse er med til at udvikle elevernes kompetencer - også i en erhvervsfaglig sammenhæng.

Der er mangel på kommunikation og samarbejde mellem skole og virksomhed

Der mangler meget ofte kontakt mellem skolen og praktikvirksomheden. Tit er det kun i tilfælde af problemer, at der tages kontakt. Virksomhederne efterlyser praktikbesøg, hospitant-tjeneste og målrettet dialog. Virksomhederne forholder sig afventende og forventer, at det er skolen, der tager initiativet.

C. Konkret samspil mellem skole og virksomhed

Denne gruppe omfatter fem FoU-rapporter, der alle er af nyere dato (sidst i 90'erne/2000). Man kan som læser følge arbejdet fra start til slut, detaljeringsgraden er høj, og der er mange ideer at lade sig inspirere af. Begge skoleformer er repræsenteret. Et af projekterne henvender sig primært til de oplæringsansvarlige i praktikvirksomhederne, mens de øvrige har skolen som hovedaktør. Det følgende er en beskrivelse af de "mønstre", der tegner sig ud fra rapporterne:

Skolerne skal være udfarende

Ofte er mestrene meget interesseret i, hvad der foregår på skolen. Men de har en travl hverdag, og de forholder sig afventende. Det er derfor skolen, der må tage initiativ til samarbejde. Skal arbejdet i gang, så skal skolen med andre ord påtage sig "dynamo"-rollen!

Personlig kontakt er altafgørende

Mange barrierer bliver nedbrudt via personlig kontakt. I nogle tilfælde er den personlige kontakt også den eneste mulighed, idet en del mestre ikke er så læse-ivrige, og/eller de mangler tid til at gennemgå diverse materialer fra skolerne.

Skolerne skal tænke i "mesterforudsætninger"

Når skolerne indbyder til samarbejde i form af informationsmøder, faglige arrangementer og andet, så er det vigtigt, at de tænker praktikvirksomhedernes arbejdstider, spidsbelastninger, særligt travle perioder og lignende ind i planerne. Videre er det en god idé at bruge "lokkemad" i form af faglige oplæg, fagligt/praktisk arbejde eller lignende, der kan vække virksomhedernes interesse.

Skolerne skal tage afsæt i elevernes praktikerfaringer

Jo mere elevernes erfaringer fra praktikken inddrages i skoleundervisningen, desto større motivation, både hos elever og hos deres mestre (!).

D. Bedre praktikoplæring

Gruppen omfatter fem FoU-rapporter, som er forholdsvis nye (1997-2000). To af rapporterne tager udgangspunkt inden for social- og sundhedsuddannelserne, mens de øvrige drejer sig om handelsskole/teknisk skole-området. Et af projekterne består i en analyse af forskellen mellem skolepraktik og virksomhedspraktik.

En af rapporterne ("Oplæring - roller, funktioner og kvalificering - eksempler fra fire danske virksomheder", miniportræt side 49) sætter fire store merkantile virksomheders oplæring under luppen. Det viser sig, at man tre ud af de fire steder *vægter de formelle* (regler og lignende) *frem for de pædagogiske vinkler* i forbindelse med oplæringen. At de pædagogiske vinkler får så lille opmærksomhed er tankevækkende, men ikke overraskende: Fokus er jo på produktion - og ikke læring - i virksomhederne. Her er sandsynligvis *et muligt udviklingsfelt*, idet mange oplærere kunne have glæde af at blive mere bevidste om forskellige roller og funktioner i forbindelse med oplæring af elever.

Især rapporterne fra social- og sundhedsområdet er relevante, hvis man ønsker inspiration til at gøre praktikoplæringen (og samspillet mellem skole og virksomhed) bedre: "Bedre praktikuddannelse - social- og sundhedsuddannelserne" og "Læring i praktikken - social og sundhedshjælperuddannelsen", miniportrætter side 51, 53). Her er mange ideer at hente, men samtidig skal man være opmærksom på, at praktikvirksomhederne er offentlige arbejdspladser med mange elever ansat ad gangen, hvilket giver særlige muligheder.

Alt i alt mangler der inspirationsmuligheder for praktikvirksomheder inden for både det merkantile og det tekniske uddannelsesområde.

E. Bedre skoleundervisning

Gruppen omfatter fem FoU-rapporter, alle fra det merkantile område og fra perioden 1996-98. Rapporterne viser, at følgende er vigtigt:

Praksisnær undervisning øger elevernes motivation

Desto mere skolen formår at inddrage elevernes erfaringer fra praktikken, jo bedre. Men det kan gøres mere eller mindre effektivt: Det er mest fremmede for motivationen, hvis undervisningen tager afsæt i elevernes erfaringer og lader disse være omdrejningspunktet for undervisningen, fremfor at bruge elevernes erfaringer som "vedhæng" til undervisningen.

Samspil mellem teori og praktik forudsætter aktør-aktivitet

Det er ikke nok, at rammerne er i orden. For at samspillet kan fungere, må aktørerne (lærer, elev og oplærer) sørge for, at det fungerer. Dette forudsætter samarbejde mellem parterne og kendskab til hinandens "verdener".

Interviewundersøgelsen

Interviewundersøgelsen viser (se bilag 2), at følgende er af betydning for, om deltagelse i FoU-projektet får *effekt*, og skole-virksomhedssamspillet derved fremmes:

Ildsjæle er afgørende for succes

Skolerne nævner betydningen af én eller eventuelt flere lærere, der brænder for sagen, som afgørende for, om projektet får effekt eller ej. Ildsjæle er vigtige for FoU-projekternes gennemførelse og for, at arbejdet fortsætter efter, at projekterne er afsluttede.

Skolerne skal være udfarende

Skolerne er enige om, at initiativpligten ligger hos dem. Skolerne skal fungere som den udfarende kraft, ellers sker der ikke noget.

Tillid, åbenhed og personlig kontakt åbner døre

Skolerne oplever, at den personlige kontakt til virksomhederne

er afgørende for, at samarbejde etableres. En fagligt dygtig lærer, der kan tale “fagets sprog”, og som tillige formår at skabe et tillidsfuldt forhold til virksomhederne, er guld værd.

FoU-arbejde giver uventede sidegevinster

Skolerne har oplevet, at deltagelsen i FoU-arbejdet har haft effekt på andre områder end det, projektet handlede om (skole-virksomhedssamspillet). FoU-arbejde kan give afsmittende effekt på andre afdelinger udover de involverede. At deltage i FoU-arbejde kan også bevirke, at en afdeling på skolen får en højere status, end den ellers ville have haft. FoU-arbejdet medfører ofte udbygning af personlige kontakter, som kan vise sig positive i andre sammenhænge.

FoU-aktivitet afføder ny aktivitet

Samtlige skoler var i gang med nye aktiviteter inden for skole-virksomhedsområdet.

Forankring i dagligdag vigtigt

De fleste af skolerne har sikret, at arbejdet med skole-virksomhedssamspillet på forskellig vis er indarbejdet i lokale undervisningsplaner eller er forankret via “værktøjer”, som bruges i den daglige undervisning.

“Fremmere” overskygger “hæmmere”

Selvfølgelig har skolerne oplevet barrierer i forbindelse med FoU-arbejdet, men det er karakteristisk, at de faktorer, der har fremmet arbejdet (fx ildsjæle, opbakning fra ledelsen) vejede tungere end de faktorer, der hæmmede det (fx økonomi, ressourcer, fysiske forhold).

FoU-arbejde giver kulturindsigt

Skolerne giver udtryk for, at FoU-arbejdet har givet øget indsigt i både andre skolers “verden”, og i virksomhedernes. Man har fået øje for forskelligheder og ligheder via erfaringsudveksling og dialog.

Perspektivering

Der er igennem en årrække ydet en stor indsats med henblik på få skole-virksomhedssamspillet inden for erhvervsuddannelserne til at fungere bedre. De skoler og praktikvirksomheder, som har været aktive, har uden tvivt .t.1 (bedr)9. edssamsatsnnel-lennde

I forlængelse af det arbejde, der allerede er gjort (og som der er redegjort for i de forrige kapitler) kan vi pege på følgende *væsentlige problemstillinger* inden for skole-virksomhedssamspillet, som indsatsen fremover bør koncentreres om:

1. Fjendebilleder skal vendes til vennebilleder.
2. De to læringsrumms styrker og svagheder skal erkendes og anerkendes.
3. Skole- og virksomhedskultur skal blive bedre til at “matche” ungdomskulturen.
4. Eleven skal understøttes i sin “pendlen” mellem to meget forskellige kulturer.

Ad 1. Fjendebilleder skal vendes til vennebilleder

Mange projekter afspejler store kulturforskelle mellem skole og virksomhed (kapitel 3, type B). Skolekultur er af gode grunde væsentlig forskellig fra virksomhedskultur. Dette er ikke i sig selv et problem. Derimod er den *manglende anerkendelse* af egen og den anden parts “verden” et problem, der er værd at arbejde med. Der eksisterer nemlig en række “fjendebilleder” parterne imellem, og der holdes liv i mange myter. For eksempel fremgår det af flere FoU-rapporter (type B), at mange oplæringsansvarlige opfatter skoleopholdene som “ferie”, og at nogle virksomheder præger deres elever negativt før skoleophold.

Alene det at deltage i et FoU-arbejde kan være medvirkende til at fremme forståelsen mellem skole og virksomhed. Det “at komme i hinandens lejr”, “at få indblik i hinandens verdener” er et første skridt på vejen til samarbejde. Den personlige kontakt mellem skole og virksomhed er med til at nedbryde barrierer, og man bliver også klogere på sig selv: “*Ved at blive konfronteret med andre kulturer får man stillet skarpt på sin egen verden*” (Dalum tekniske Skole).

Ad 2. De to læringsrumms styrker og svagheder skal erkendes og anerkendes

Den manglende forståelse for henholdsvis skolelæringens og praktikoplæringens styrker/svagheder er en væsentlig barriere for samspillet mellem skole og virksomhed.

Der er en tendens til, at virksomhederne og eleverne synes, at skolen skal ligne "virkeligheden" mest muligt. Man kunne i stedet betragte de to læringsrum som *to læringsrum, der supplerer hinanden i kraft af deres forskellighed*. Skolens styrke er blandt andet, at her er tid til refleksion ("hvorfor"), mens virksomhedens læringsrum giver eleven mulighed for at lære gennem deltagelse i produktionen ("hvordan").

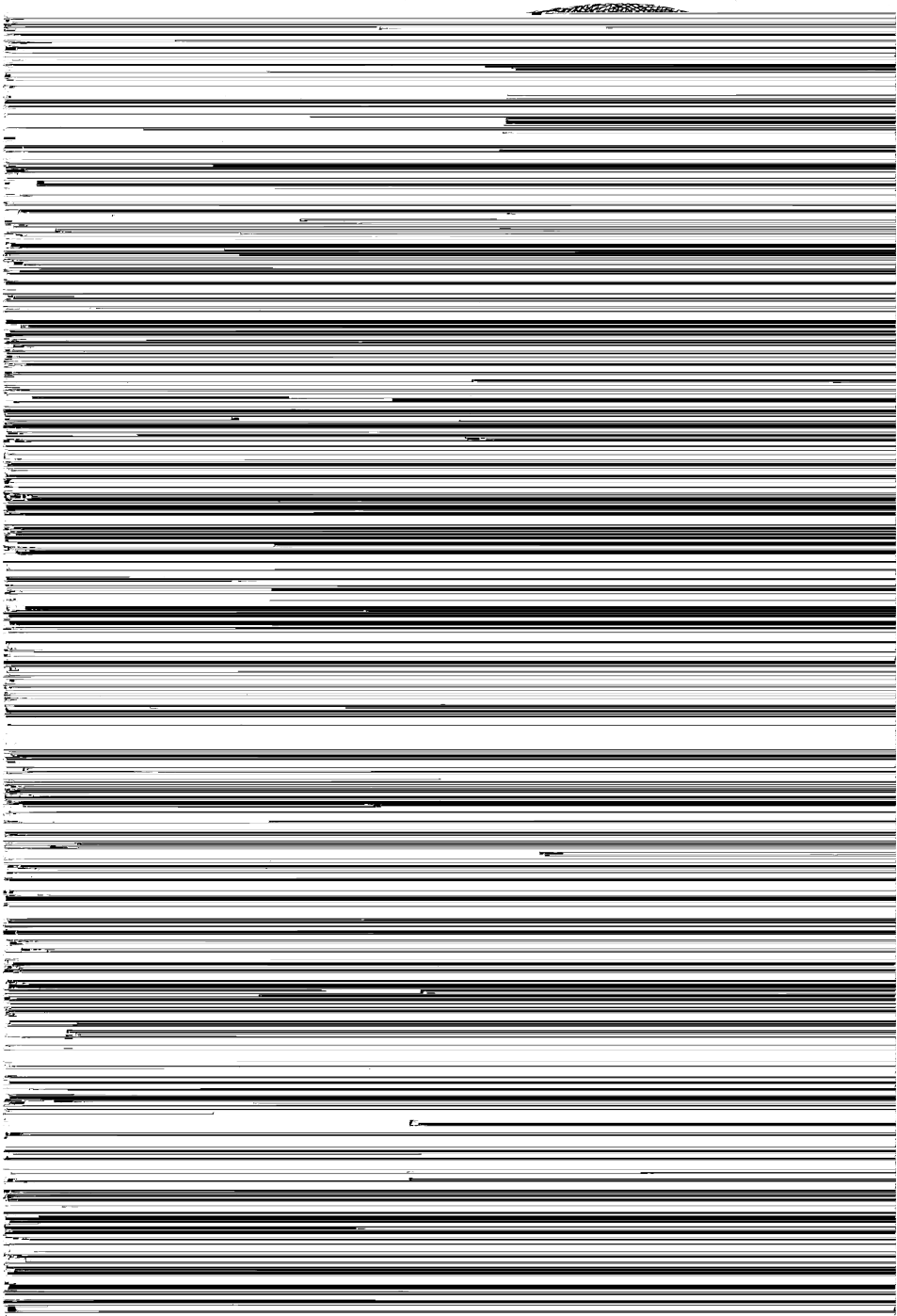
En større bevidsthed hos såvel lærere som oplæringsansvarlige og elever om de to læringsrumms styrker og svagheder kan give nye muligheder for bedre samspil mellem de to uddannelsesdele.

Ad 3. Skole- og virksomhedskultur skal blive bedre til at "matche" ungdomskulturen

De unge forventer at være i centrum, og at der tages individuelle hensyn til dem. Dette søger man at imødekomme blandt andet ved, at undervisningen skal individualiseres i langt højere grad end tidligere. Eleverne giver udtryk for, at de gerne vil påtage sig mere ansvar på skoleopholdet, og det er der i erhvervsuddannelserne langt større mulighed for nu end tidligere.

Virksomhedernes primære fokus er produktion, og læring kommer som oftest i anden række. Da mange unge møder op med meget store forventninger til det at være under uddannelse og til at lære, giver det problemer. De meget målbevidste unge bliver let frustrerede. De vil nemlig ikke acceptere at være "på sidelinien" i ret lang tid. De har meget svært ved at acceptere, at mange erhverv rummer rutinearbejde, og at de kun kan opnå rutine ved at gentage arbejdet mange gange.

Både skoler og virksomheder skal blive bedre til at synliggøre

- skuffede forventninger ...

læring over for eleven. For skolernes vedkommende drejer det sig især om at synliggøre skolelæringens styrker: Plads til at begå fejl/lære af at begå fejl og tid til refleksion, og det at eleverne faktisk lærer noget, selv om de ikke tror, de gør det.

Virksomhederne skal blive bedre til at udfordre de unge og til at synliggøre læring i forbindelse med praktikopholdet, for ellers går de målbevidste unge et andet sted hen. Frafaldet inden for visse brancher er meget stort, og en del af løsningen på dette problem ligger formodentlig her.

Ad 4. Eleven skal understøttes i sin “pendlen” mellem to meget forskellige kulturer

Projekterne viser med al tydelighed, at skole- og virksomhedskultur er meget forskellige. Et forholdsvis nyt projekt (Klaus Nielsen og Steinar Kvale: “Erhvervsuddannelse. Hvordan lærer man i praktik?”, miniportræt side 34) påpeger på baggrund af en interviewundersøgelse, at “der er ikke megen støtte at hente for de lærlinge og elever, som pendler mellem disse kulturer”. Det anbefales, at der bruges flere ressourcer på at “styrke elevernes og lærlingenes rejse mellem de to forskelligartede kulturer” med henblik på større udbytte begge steder.

Forhåbentlig kan kontaktlærerfunktionen og uddannelsesbogen med den personlige uddannelsesplan på hver deres vis understøtte elevens “pendlen” mellem de to læringsrum. Men spørgsmålet er, om der ikke også skal sættes andre initiativer i værk?

Bilag 1:

Oversigt over behandlede FoU-rapporter inden for indsatsområdet: Skole-virksomhedssamspillet.

Bilag 2:

Oversigt med resultater fra interviewundersøgelsen.

**Bilag 1:
Oversigt over behandlede FoU-rapporter
inden for indsatsområdet: Skole-virksomheds-
samspillet**

Forfatter	Titel	A Idéudvikling	B Forvent	C Afprøv	D Praktik	E Skole
Andersen, Flemming Dan	“Skole og virksomhed - samarbejde i praksis” Projekt nr. 70115 Metalindustriens Lærlingeudvalg, 1998			X		
Andersen, Klaus Bach; Jens Andersson og Morten Piil Hansen	“Kvalitetsudvikling af skole-virksomhedssamspillet - Idékatalog” Projekt nr. 60376 UVM, 1997	X				
Bjerre, Charlotte og Kjeld Secher	“Den gode praktikvirksomhed, den gode skole og den gode elev indenfor bagerområdet” Projekt nr. 80081 DEL, 1999		X			
Bjerre, Charlotte og Kjeld Secher	“Kvalitetsudvikling af skole-virksomhedssamspillet inden for bageruddannelsen” Projekt nr. 70532 DEL, 1999			X		
Bäck, Karin	“Koordinering mellem skole og praktik - en kortlægning inden for de offentlige kontoruddannelser” Projekt nr. 1998-2534-77 DEL, 2000	X				
Bäck, Karin; Bjørn Friis Jensen, Rikke Møllehave, Erik Ingemann Sørensen og Erik Kristiansen	“Koordineringen mellem skole og praktik. To modeller inden for de offentlige kontoruddannelser” Projekt nr. 1998-2534-113 DEL, 2000			X		
Christensen, Peter og Ellen Kirk Øgendahl	“Virksomhedsnær undervisning” Projekt nr. 70416 Haderslev Handelsskole, 1998					X

Forfatter	Titel	A Idéudvikling	B Forvent	C Afprøv	D Praktisk	E Skole
Cort, Pia	“Oplæring - roller, funktioner og kvalificering - eksempler fra fire danske virksomheder” Kontraktprojekt DEL, 1999				X	
Edelmann, Gunhild og Joan Jessen	“Bedre praktikuddannelse - social- og sundhedsuddannelserne” Projekt nr. 5789 UVM, 1997				X	
Fog, Søren; Steen Juul Hansen og Erik Kristiansen	“Rapport om SkoleBaseret Virksomhed på uddannelsen Offentlig Administration” Projekt nr. 60890 Århus Købmandsskole, 1997					X
From, Per og Cay Larsen	“Forbedring af skole/praktiksammspillet indenfor detailslagteruddannelsen Projekt nr. 60941 Industri- og Håndværkerskolen, Nyk. F., 1997			X		
Gottlieb, Susanne og Hanne Götzsche	“Elev i erhvervsuddannelse - mellem skole og virksomhed” Projekt nr. 80117 UVM, 2001		X			
Haagen, Preben	“Rapport om samarbejde mellem elev, virksomhed og skole” Projekt nr. 60646 Kolding Købmandsskole, 1999	X				
Haupt, Kaj	“Det lokale uddannelsesudvalg og den gode elev - en metode til afdækning af elevkvalifikationer” Projekt nr. 2009 UVM, 1996		X			
Isert, Pia; Jette Steensen og Britta Veje	“Praksisorienteret undervisning og indlæring i de merkantile erhvervsuddannelser” Projekt nr. 4129, 4532, 4533 UVM, 1996					X

Forfatter	Titel	A Ideudvikling	B Forvent	C Afprøv	D Praktisk	E Skole
Jensen, Hans Støttrup	“Hvem er eleverne?”, Projekt nr. 2128/delrapport SEL-Nordjylland, 1993		X			
Jensen, Hans Støttrup	“Sammenfatningsrapport - Skole- virksomhedssamspillet i maskin- arbejderuddannelsen”, Projekt nr. 3213 SEL-Nordjylland, 1994		X			
Jensen, Hans Støttrup og Lone Krogh	“Skole-virksomhedssamspillet, Maskinuddannelsen” Projekt nr. 2128/3213 SEL-Nordjylland, 1994		X			
Koch, Hans Henrik og Søren Lundsgaard	“Afsøgning af muligheder for at gennemføre forsøg med ændring og udvidede samarbejdsmonstre mellem skoler og virksomheder inden for værktøjsmageruddannel- sen” (Praktikum) Projekt nr. 1999-2534-145 Københavns tekniske Skole, 2000	X				
Krogh, Lone	“Skoleundervisningen - virksom- hedsoplæringen” Projekt nr. 2128/delrapport SEL Nordjylland, 1993		X			
Matzon, Ea Stevns	“Merkantile fagprøver” Projekt nr. 70576 UVM, 1998	X				
Mikkelsen, Jette og Lars Andersen	“Teori og praksis i den pædagogiske grunduddannelse - samarbejde mellem skole og praktiksteder” Projekt nr. 70084 UVM, 1999 (To temahæfter)	X				
Møller, Hardy, Per Mathiesen, Lene Hagensen, Jens Andersson og Morten Piil Hansen	“Evaluerings - helhedsorienteret undervisning” Projekt nr. 4021 Herning Tekniske Skole/DEL, 1997				X	

Forfatter	Titel	A Ideudvikling	B Forvent	C Afprøv	D Praktisk	E Skole
Nielsen, Klaus og Steinar Kvale	“Erhvervsuddannelse. Hvordan lærer man i praktik?” Projekt nr. 80289 UVM, 1999		X			
Nikolajsen, Lars	“Erhvervslærere i praktik - i samarbejde mellem erhvervsskoler og virksomheder” Projekt nr. 5733 UVM, 1998			X		
Olesen, Jane	“Læring i praktikken - social- og sundhedshjælperuddannelsen - Idékatalog.” UVM, 1999				X	
Pedersen, Flemming og Vibe Aarkrog	“Oplæringsmuligheder i skolepraktikken” Kontraktprojekt DEL, 2000				X	
Sjøberg, Anne Holm; Kristoffer Ewald, Torben Fjelstrup, Maj Morgenstjerne, Britt Schick	“På godt og ondt - et portræt af elever og deres forhold til mestre og erhvervsskole”, Projekt nr. 80107 UVM, 1999		X			
Storgaard, Annette	“Tømrer- og snedkereløvere i skole og virksomhed” Projekt nr. 3213 SEL-København, 1994		X			
Aarkrog, Vibe	“Overførelse af viden fra skole til praktik” Projekt nr. 1998-2534-217 DEL, 2000					X
Aarkrog, Vibe	“Sammenhængen mellem skole og praktik i detailuddannelsen - en kortlægning” Projekt nr. 70390 UVM, 1998		X			
Aarkrog, Vibe	“Samspillet mellem teori og praktik - de merkantile erhvervsuddannelser” Projekt nr. 60179 UVM, 1997					X

Bilag 2: Oversigt med resultater fra interviewundersøgelsen.

	Dalum tekniske Skole, (bagerafd.)	TietgenSkolen (offentlig administration)	Lynghby Uddannelsescenter (hg-merkantil)	Kolding Købmandskole, (offentlig administration)	Aarhus tekniske skole (tværgående)	Haderslev Handelsskole (hg-merkantil)
Tema	Skole-virksomhedssamspil	Koordinering mellem skole og praktik	Praksisorienteret hg-år	Værktøjsudvikling	Metodeudvikling: Kvalifikationskrav	Praksisorienteret hg-år
Effekt	Stor +++	Markant +++	Stor +++	Stor ++	Moderat	Stor ++
Læring: Produkt	Elevguide Virksomhedsguide	Uddannelsesbog Lærernes systematiske besøg i virksomhed	SIMU Coach-virksomheder	Løgbog Opgaver i praktik Cases	ANA-PRO - kvalifikationsanalyseværktøj	SIMU Casebaseret materiale
Læring: Proces	Skolernes forskelligheder/Synspunkter/ Erfaringsudveksling	Bedre dialog skole - virksomhed	Primært godt for svage elever	Processen vigtigst	Store forskelle i aktørinteresser	Indsigt i virksomhedernes funktionsmåde
Status: Stoppet eller fortsat	Fortsat via værktøjer	Fortsat	Fortsat	Fortsat (ny pædagogisk praksis, men lavt blus)	Meget få nuværende eksempler	Fortsat og i stadig udvikling
Forankring i dagligdag	Ja	Ja	Ja	(Måske)	Ingen/ringe	Ja
Udviklede værktøjer	Elev- og Virksomhedsguide	Uddannelsesbog	Virksomhedsmesse Systematiseret virksomhedsbesøg/gæstelærere	Pæd. anvendelse af uddannelsesbog (til undervisningsdifferentiering)	Skemaer til kvalifikationsafdækning	Virksomhedsmesse Plan for virksomhedsdannelse
Spredning: - internt - andre skoler	Andre afdelinger inspireret	Andre skoler mere end andre afdelinger	Hhx inspireret	Lærerne fra offentlig administration positive, andre negative	I umiddelbar forlængelse, men ellers ikke	Stor opbakning
Fremmere/ Hæmmere:						

- lærere - ledelsen - LUU - virksomheder - økonomi - andet	+ Ildsjæl! + + (+) Personlig kontakt uhyre vigtig	+ Ildsjæl Indhold og niveau passer med virksomhedernes kvalifikations- behov Information Pleje personalet Åbenhed	+ Ildsjæl Enigt lærerteam God plan - Ressourcer	+ Information Klare forventninger til hinanden Uddannelses- ansvarlige mang- ler faglighed Praktiske forhold (IT-systemer der ikke passer sam- men) Udd. ansvar. flytter	Ingen Ingen organisato- risk forankring af værktøjets anven- delse	+ Ildsjæl Fast forankret del af lærersamarbej- det
Gode råd	Åbenhed Opøgende Indbyde til dialog Personlig kontakt m.m.	Lav omhyggelig plan	Operationaliser informations- materialet Praksisorienteret undervisning	Indsamlingen af data klar, men ingen klar anven- delse	Få aftaler med virksomheder om "fadderskab"	
Nye tiltag inden for området	(+) Afslag	Coachingkurser for oplærings- ansvarlige	Ekstern SIMU	Nyt projekt CAF- KA, som minder om det	Hhx-projekt "Ung virksomhed" som valgfag til hg-elever	
Hvem skal være udfarende	Skolen	Skolen	Skolen	Skolen/LUU	Skolen	
Projektets betyd- ning for: - skolen - elever - lærere - virksomheder	+++ + + (+)	+++ +++ ++ +++	+++ +++ ++ ++	+ + + +	++ +++ +++ ++	
Forberedt end- reform 2000	Gjort det lettere	Uddannelsesbøg i tråd med	Tutor	-	Nej	Ja, kompetenceba- seret undervisning

Uddannelsesstyrelsens temahæfteserie

I denne serie udsender Uddannelsesstyrelsen publikationer om generelle eller mere specifikke aktuelle emner. Formålet er at skabe debat og inspirere til udvikling i uddannelserne. I 2001 og 2002 er følgende udkommet eller under udgivelse i serien:

2001:

- Nr. 1: Intern evaluering i andetsprogsundervisningen - en antologi (UVM 9-053)
(Voksenuddannelser)
- Nr. 2: Praktik i udlandet - for social- og sundhedselever (UVM 7-328)
(Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 3: ..kun løs er al fremmed tale?: Modersmålsundervisning i gymnasiet i en række europæiske lande (UVM 6-276) (Gymnasiale uddannelser)
- Nr. 4: HF-forsøg 1997-2000: Evaluering af 2- og 3-årige forsøg: Statusrapport fra Hf-evalueringsgruppen (UVM 6-273) (Almengymnasiale uddannelser)
- Nr. 5: Ledelse og lokal undervisningsplanlægning - kvalitet i skolens grundydelse (UVM 7-329) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 6: Indslusningsforløb for flerkulturelle elever på sosu og pgu (UVM 7-330)
(Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 7: Kommunernes vejledning af børn og unge med særlige behov (UVM 5-372)
(Grundskolen)
- Nr. 8: På vej mod et nyt hf: Resultater af Hf-evalueringsgruppens arbejde: 1. del (6-274)
(Almengymnasiale uddannelser)
- Nr. 9: Eleverne og eud-reformen - oplevelser af forsøg med grundforløb og hovedforløb i 2000 (UVM 7-332) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 10: Hvordan gik det? - sammenfatning af Erfaringer fra forsøg med eud-reformen i 2000 (UVM 7-331) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 11: Erfaringer fra forsøg med eud-reformen - grundforløb og hovedforløb i 2000 (UVM 7-333) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 12: Sådan gør vi - integration af tosprogede småbørn i store og små kommuner (UVM 5-378) (Grundskolen)
- Nr. 13: Kvalitetsudvikling i VUC - et værktøj til selvevaluering (UVM 0101)
(Voksenuddannelser)
- Nr. 14: Læsefærdigheder, læsevejledning og læseundervisning - i erhvervsuddannelserne (UVM 7-335) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 15: Rapport fra arbejdsgruppen om gymnasiernes økonomi og kvalitet (UVM 6-275)
(Gymnasiale uddannelser)
- Nr. 16: Uddannelse, læring og demokratisering (UVM 7-336) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 17: Projektarbejde i kemi - i gymnasiet og hf (UVM 6-277) (Almengymnasiale uddannelser)
- Nr. 18: Fleksible læringsmiljøer i andetsprogsundervisningen - en antologi (UVM 9-055)
(Voksenuddannelser)
- Nr. 19: At lære fysik: Et studium i gymnasieelevers læreprocesser i fysik (UVM 6-278)
(Almengymnasiale uddannelser)
- Nr. 20: Evaluering af Den Fri Ungdomsuddannelse: Slutrapport (UVM 7-337)
(Øvrige ungdomsuddannelser)
- Nr. 21: Elever i erhvervsuddannelse - mellem skole og virksomhed (UVM 7-338)
(Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 22: Eleven i centrum: Om elevindflydelse og medbestemmelse på htx (UVM 6-279)
(Erhvervs-gymnasiale uddannelser)

Uddannelsesstyrelsens temahæfteserie

Fortsat fra forrige side

- Nr. 23: Kvalitetsudvikling i gymnasiet (UVM 6-280) (Almengymnasiale uddannelser)
- Nr. 24: Nye dimensioner i erhvervsskolernes vejledning (UVM 7-339)
(Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 25: Nye måder - nye midler: Banebryder II (UVM 5-381) (Grundskolen)
- Nr. 26: Undervisning i andetsproglæsning og -skrivning (UVM 9-057) (Voksenuddannelser)
- Nr. 27: Fakta om sosu-reformen 2001 (UVM 0106) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 28: Elevindflydelse, lærerteam og evaluering på grundforløbet i eud (UVM 7-341)
(Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 29: Skoleeksempler - erhvervsskolebyggeri til det 21. århundrede (UVM 7-343)
(Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 30: Demokrati i undervisning og skole - eksempler fra erhvervsskoler (UVM 7-344)
(Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 31: På vej mod et nyt hf. Resultater af hf-evalueringsgruppens arbejde 2. del (UVM 6-283)
(Almengymnasiale uddannelser)
- Nr. 32: Fra klar besked til dialog - idékatalog til det lokale uddannelsesudvalg (UVM 7-346)
(Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 33: Tanker om eud-reformen - en pædagogisk og organisatorisk udfordring (UVM 7-345)
(Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 34: Fag, pædagogik og IT i det almene gymnasium - status og perspektiver - 1. faglige rapport Det Virtuelle Gymnasium (UVM 6-258) (Almengymnasiale uddannelser)
- Nr. 35: Modeller for fag og læring i Det Virtuelle Gymnasium - 2. faglige rapport (UVM 6-250) (Almengymnasiale uddannelser)
- Nr. 36: Organisation og IT i Det Virtuelle Gymnasium - 3. faglige rapport (UVM 6-238)
(Almengymnasiale uddannelser)
- Nr. 37: Det Virtuelle Gymnasium - Det almene gymnasium i viden- og netværkssamfundet - Vision og strategi (UVM 6-245) (Almengymnasiale uddannelser)
- Nr. 38: Evaluering af forsøg på hf-enkeltfag (UVM 6-282) (Almengymnasiale uddannelser)
- Nr. 39: Projektarbejde og evaluering i billedkunst i gymnasiet og hf (UVM 6-281)
(Almengymnasiale uddannelser)

2002:

- Nr. 1: Fokus på voksenlæreren - Om kvalificering af lærere inden for den almene voksenundervisning (UVM 6-284) (Voksenuddannelser)
- Nr. 2: Multikulturel vejledning (UVM 7-348) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 3: Jeg kan noget, ved noget og jeg er noget - erfaringer med kompetenceudvikling på erhvervsskoler (UVM 7-349) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 4: Læringens sociale aspekter - nye betingelser for elevernes fællesskaber (UVM 7-350)
(Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 5: Elevplan - et pædagogisk webværktøj til erhvervsuddannelserne (UVM 7-351)
(Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 6: Hvordan staver studenterne? - en undersøgelse af stavefejl i studentereksamensstilene 1998 (UVM 6-286) (Almengymnasiale uddannelser)
- Nr. 7: Skriv og lær - faglig skrivning i erhvervsuddannelserne (UVM 7-352)
(Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 8: Kombineret danskundervisning og værkstedsundervisning for flygtninge og indvandrere - evaluering af to forsøg (UVM) (Arbejdsmarkedsuddannelser)

Uddannelsesstyrelsens temahæfteserie

Fortsat fra forrige side

- Nr. 9: Projektarbejde i naturfag - i det almene gymnasium (UVM 6-285)
(Almengymnasiale uddannelser)
- Nr. 10: God praksis i eud-grundforløb (UVM 7-353) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 11: Åbne læringslandskaber og sammenhængende uddannelsesforløb i AMU (UVM)
(Arbejdsmarkedsuddannelser)
- Nr. 12: Fornylelse af de merkantile erhvervsuddannelser (Internetpublikation)
(Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 13: Skolesamarbejdernes erfaringer fra eud-forsøgene (Internetpublikation)
(Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 14: Vekselluddannelse i håndværksuddannelser. Lærlinges oplæring, faglighed og identitet
(UVM 7-355) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 15: Vekselluddannelse i håndværksuddannelser. Forskningsprojektets teori og metode
(Internetpublikation) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 16: Helhedsvurdering af eud-elever i grundforløb (UVM 7-354)
(Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 17: ABC for fjernundervisning i AMU (UVM 0112) (Arbejdsmarkedsuddannelser)
- Nr. 18: Kompetencer og matematiklæring. Ideer og inspiration til udvikling af
matematikundervisning i Danmark (UVM 6-287) (Uddannelsesområderne)
- Nr. 19: Integration af miljø og arbejdsmiljø i arbejdsmarkedsuddannelserne (UVM)
(Arbejdsmarkedsuddannelser)
- Nr. 20: Samarbejdet mellem elev og skole - udsatte elever i erhvervsuddannelserne (UVM 7-356)
(Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 21: Skole-virksomhedssamspillet som indsatsområde. Erfaringsopsamling, status og det gode
eksempel (UVM 7-357) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 22: Model for kvalitetsregnskab på handelsskoleområdet. Brugervejledning (Internetpublikation)
(Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 23: Tillæg til ... Vejledning til at være "en kompetenceudviklende daghøjskole". Den folke-
oplysende dimension (UVM) (Folkeoplysning og voksenuddannelse)
- Nr. 24: Eleven som didaktiker - på vej mod en ny didaktik i erhvervsuddannelserne
(UVM 7-358) (Erhvervsfaglige uddannelser)

Publikationerne kan købes hos Undervisningsministeriets forlag eller hos boghandlere. Visse publikationer er trykt i meget begrænset oplag og kan derfor kun rekvireres i ganske særlige tilfælde mod betaling af et ekspeditionsgebyr.

På UVM's website - på adressen: <http://www.uvm.dk/katindex.htm> - findes en oversigt over hæfter i Uddannelsesstyrelsens publikationsserier udgivet i 1999, 2000 og 2001